

Συνέντευξη με τον κ. Γκόγκα Γεώργιο (Γ.Γ.)
Συμμετέχει η σύζυγός του, κ. Γκόγκα Κωνσταντίνα [Νίνα] (Γ.Κ.)
Αγία Μαρίνα Αττικής, Οικία κ. Γκόγκα
16 Απριλίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Σπυρόπουλος Σπυρίδων, Φραγκούλης Εμμανουήλ

CD 1

Ερ. Εξήγησε τους τη διαδικασία, Σπύρο. Εξήγησε τους.

Γ.Γ. Ήτανε Ηπειρώτης.

Ερ. Μισό λεπτό Γιώργο. Θα πρέπει να εξηγήσουμε...

Ερ. Πως ξεκινήσατε, όλα αυτά!

Ερ. Δηλαδή, πως θα βγει το βιογραφικό σου...

Γ.Γ. Το αντικείμενο μας εξυπηρετεί...

Ερ. Όχι μόνο.

Ερ. Δεν είναι το σπουδαιότερο στοιχείο από όλα αυτά; Το ότι ένας μη Κρητικός ασχολήθηκε τόσο έντονα με την παράδοση της Κρήτης; Αυτό άμα το αφήσεις απ' έξω...

Γ.Γ. Καταρχήν, κοιτάξτε. Αν πάμε έτσι, πρέπει να συμβουλευτούμε και την εγκυκλοπαίδεια, η οποία αναφέρει ένα Γεώργιο Γκόγκα, με γάμα - κάπα, όμως, κανονικά, Γκόγκα...

Ερ. Γκόγκα.

Γ.Γ. ...ο οποίος ήταν Ηπειρώτης και πολέμησε, γιατί... σ' έναν πόλεμο για την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους, σ' έναν από τους πολέμους που κάνανε τότε, στις εξεγέρσεις που έκαναν οι Κρήτες, βρέθηκε και σκοτώθηκε εκεί. Και το αναφέρει η εγκυκλοπαίδεια.

Ερ. Πότε το 'μαδες εσύ αυτό;

Γ.Γ. Από την εγκυκλοπαίδεια το 'μαδα.

Ερ. Πότε; Πότε; Όχι από πού. Τώρα το 'μαδες ή το ήξερες από 'δα;

Γ.Γ. Το ήξερα.

Ερ. Δεν σε είχα επηρεάσει εσένα αυτό το πράγμα;

Γ.Γ. Εγώ τυχαίως πάλι ξαναβρέθηκα. Ήταν η μάνα μου Κρητικιά και ήτανε συγγενείς της, ξάδερφος της, ο Γιώργος ο Λινοξυλάκης, ο πατέρας του ποδοσφαιριστή, του Κώστα του Λινοξυλάκη. Την ημέρα του Αγίου Γεωργίου που οι Γερμανοί έφταναν, είχε πάει αυτός στο ελληνικό μέτωπο, το '41, στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στην Θήβα, ημέρα Αγίου Γεωργίου, 23 Απριλίου ο Γιώργος ο Λινοξυλάκης και φάγαμε μαζί στο σπίτι, στη γιορτή μου στο σπίτι μου. Και μου λέει «φεύγω σήμερα για Κρήτη», «θα 'ρθω και 'γω μαζί σου», του λέω. Ήταν ανάστατη η Αθήνα, βέβαια, γιατί επρόκειτο να μπου οι Γερμανοί. Έτσι; Βομβαρδισμοί στον Πειραιά, μυστήρια, ο κόσμος ήτανε περίλυπος, ήτανε απελπισμένος και τα λοιπά, διαλυμένο το κράτος, έτσι; Και άκουσα Κρήτη και λέω, θα 'ρθω και 'γω στην Κρήτη. Η μάνα μου δεν ήθελε να μ' αφήσει, μοναχογιό με είχε και μοναχοπαίδι, να αφήσει τον κανακάρη της να της φύγει, ο πατέρας μου όμως μου λέει «να φύγεις παιδί μου». Ωραίος. Θυμάμαι είχε στην τσέπη του και 3.000 (δρχ.) τότε, είχε βέβαια η χρυσή η λύρα είχε 150 δραχμές. Είχε 3000 δρχ. ήταν λεφτά, δηλαδή, καλά. Τότε. Μου λέει «Πάρτα μπορεί να σου χρειαστούνε. Εμένα θα μπου οι Γερμανοί εδώ, τι μου χρειάζονται τα λεφτά. Από αύριο θα είναι πενταροδεκάρες». Τα ήξερε ο γέρος. Τα ήξερε από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Και έτυχε και κατέβηκα στην Κρήτη. Στην Κρήτη κατέβηκα, πήγα στο χωριό της μάνας μου.

Ερ. Από πού καταγότανε;

Γ.Γ. Από το Αμάρι Ρεδύμνου, Ψηλορείτης, δηλαδή πρόποδες του Ψηλορείτη.

Ερ. Και ο πατέρας σας από πού καταγόταν;

Γ.Γ. Ο πατέρας μου, Μεσσήνιος. Από την Κυπαρισσία, Πλατάνια Τριφυλίας. Έτσι; Και πήγα εκεί και όταν έπεσε ... όταν έγινε ... και όταν έπεσε και η Κρήτη όλοι αυτοί οι Άγγλοι, Νεοζηλανδοί και τα λοιπά, πήραν τα βουνά, όσοι δεν αιχμαλωτίστηκαν, πιαστήκανε από τους Γερμανούς και άρχισαν... αρχίσαμε εμείς να τους διώχνουμε προς τη Μέση Ανατολή. Και ήμουνα ένας εξ' εκείνων, που διότι δεν είχα οικογένεια και δεν είχα κανέναν στο κεφάλι μου, μπορούσα να περπατάω τις νύχτες και τις ημέρες, να τους πηγαίνω να τους κλείνω μες στις σπηλιές, και τις νύχτες να περπατάνε, να τους πηγαίνουμε προς τους χώρους που επρόκειτο να φύγουν. Αυτές οι

αποδράσεις εγένοντο δύο φορές τον μήνα. Τις δύο βραδιές που δεν έχουμε φεγγάρι, που είναι σκοτεινά, δύο βραδιές δεν έχουμε φεγγάρι. Αυτές τις δύο βραδιές, μετά δεν μπορούσαμε, γιατί υπήρχανε γερμανικά φυλάκια από κάποιες αποστάσεις. Και βέβαια εγένοντο στην αρχή με ανοικτά, επιφανείας πλοία. Όταν όμως οι Γερμανοί άρχισαν να ζώνουν περισσότερο την Κρήτη και στενεύανε τα περιθώρια, εγένοντο με υποβρύχια. Από του Πρέβελη, συνήθως. Αυτό, από το μοναστήρι από κάτω του Πρέβελη εκεί ήταν βαδιά τα νερά, άνετα μπορούσαν να πλησιάσουν τα υποβρύχια και εκεί τους πηγαίναμε και τους διώχναμε κάτω. Από εκεί έφυγε και ο Λιφέρβορ, όχι, ο Μος, ο Λιφέρβορ δεν έφυγε, έμεινε, μετά από την απαγωγή του στρατηγού Κράιπε. Ο Μος έφυγε και ο Λιφέρβορ, τον συνόδεψε δηλαδή. Εί έμεινα εκεί, έγινε όλη αυτή η υπόθεση, ηρεμήσαμε, είχα βρει εγώ ένα λυράκι, άρχισα και τριγούνιζα, τότε, δεν ήξερα.

Ερ. Για ποια χρονολογία, έτσι, μιλάμε;

Γ.Γ. '41.

Ερ. '41. Εκείνα τα χρόνια;

Γ.Γ. Και ύστερα από λίγο καιρό έρχεται ένας Εγγλέζος από αυτούς που είχα εξυπηρετήσει, που είχαν φύγει, ήξερε μερικά ελληνικά, επέστρεψε, μόλις ανέβαινα από μια ανηφοριά, ένα γαϊδουράκι φορτωμένο, τι γυρεύει μωρέ ένας, δύο ήτανε, ανεβαίνανε, έλεγα ποιοι είναι μωρέ αυτοί, όταν πλησιάσανε, «Γεια σου, Τζορτζ». Εγώ καθόμουνα στο σκουρί, που λένε, στο πλατεάκι του χωριού δηλαδή, να ξεφορτώσουν...

Ερ. Πως το είπατε το πλατεάκι;

Γ.Γ. Σκουρί.

Ερ. Σκουρί. Έτσι το λέτε στην Μεσσηνία;

Γ.Γ. Όχι, όχι. Έτσι το λέγανε αυτό.

Ερ. Στην Κρήτη;

Γ.Γ. Ναι. Όπως η πλατεία Ομονοίας.

Ερ. Α! δεν ήταν η πλατεία.

Γ.Γ. Λέγαμε καλαμπούρια μεταξύ μας, άλλος καθόταν σε μια πέτρα, πάνω, γιατί οι πολυθρόνες μας ήτανε πέτρες, αγκωνάρια, πέτρες. Άλλος ήταν ξαπλωμένος ανάσκελα κάτω, όπως του βόλευε του καθενός. Και

σηκώνομαι και μου λέει «με προσοχή να ξεφορτωθούμε αυτό το γαϊδουράκι, με προσοχή». Είναι ασύρματος. Τον έβαλα στο σπίτι της θειας μου της Ευανθίας κι ύστερα από λίγο βγάζει ένα ωραίο πιστόλι, ήταν μέσα στο γράσο του ακόμα, μου το προσφέρει και μου λέει «αυτό είναι δικό σου». Μου το 'δωσε. Το έδωσα στον ξάδερφο μου αυτό και εγώ κράτησα ένα άλλο γερμανικό, αυτό που ξέρεις. Αν το ξέρεις, θαρρώ.

(γελάει).

Τα γράφεις όλα αυτά;

Ερ. Βέβαια.

Γ.Γ. Ωραία, καλά πάμε.

(γελάνε)

Γ.Γ. Και από κει ύστερα βρέθηκα στην αντίσταση χωρίς να το καταλάβω και χωρίς να συμπληρώσω καμιά αίτηση συμμετοχής και διότι σας λέω, ήμουν αλεύθερος, δεν είχα οικογένεια και τα λοιπά, σου λέει, ε, αυτός και να σκοτωθεί, δε θαρριέσαι, ποιος θα μας ρωτήσει;

Ερ. Η γυναίκα σας η κυρία Κωνσταντίνα...

Γ.Γ. Την γυναίκα μου την γνώρισα στην Κρήτη.

Ερ. Πριν ή μετά;

Γ.Γ. Μετά.

Ερ. Μετά τον πόλεμο, έτσι.

Γ.Γ. Κατά τη διάρκεια.

Ερ. Κυρία Κωνσταντίνα εσείς από πού κατάγεστε;

Γ.Κ. Από το Ρέθυμνο. Ο πατέρας μου είναι Αμαριώτης, από ένα πολύ μεγάλο χωριό το λένε Ελαιώνες, κοντά στο Γερακάρι.

Γ.Γ. Πιο δυνατά τα λένε αφού τα γράφουνε.

Γ.Κ. Εγώ δεν ξέρω να μιλάω πιο...

Ερ. Και ο πατέρας σας;

Γ.Κ. Ο πατέρας μου ήτανε...

Ερ. Ο πατέρας σας ήτανε από το Αμάρι. Και η μητέρα σας;

Γ.Κ. Η μητέρα μου Ρεθυμνιώτισα. Ο παππούς μου από τη μητέρα μου καταγόταν από τον Άι Βασίλη, μια επαρχία Ρεθύμνης.

Ερ. Στο Σπήλι, κάπου από 'κει;

Γ.Κ. Ναι το Σπηλίου, κάπου εκεί κοντά. Δεν το ξέρω το χωριό μου, δεν το θυμάμαι κιόλας, γιατί είχαμε επαφή με το Αμάρι, Γερακάρι, με του πατέρα μου τα μέρη. Εκεί μας έστειλε σαν παιδιά, τα καλοκαίρια, τα αυτά.

Ερ. Εκεί πήγατε σχολείο, εκεί τελειώσατε;

Γ.Κ. Τέλειωσα σχολείο στο Ρέθυμνο, μέσα, γιατί στο Ρέθυμνο μέναμε. Στο χωριό πηγαίναμε για διακοπές, για... Βέβαια πήγαμε και στο πόλεμο, όταν έφτακαν οι Γερμανοί στην Κρήτη, με τα πόδια από το Ρέθυμνο μέχρι το Γερακάρι, με τα πόδια, πηγαίναμε. Χιλιόμετρα 50 περίπου.

Γ.Γ. Λοιπόν, εγώ συνεχίζω (μιλάει ο κ. Γκόγκας).

Εγώ πιάστηκα κάνα δυο φορές από τους Γερμανούς και είχα μια ξαδέρφη στο Ρέθυμνο, ξαδέρφη από την μάνα μου και όταν ήμουν εκτός φυλακής, πήγαινα και εκεί γνώρισα τη γυναίκα μου, στο σπίτι της ξαδέρφης μου.

Ερ. Και παντρευτήκατε;

Γ.Γ. Και παντρευτήκαμε.

Γ.Κ. Μετά τον πόλεμο.

Γ.Γ. Νομίζαμε ότι δεν θα ξανασυναντηθούμε (είδες πόσο πιστός της ήμουν). Την περίμενα μετά τον πόλεμο, ήρθε εδώ, της είχα δώσει το λόγο μου και δεν τον αναίρεσα. Δεν τον αναίρεσα το λόγο μου. Και έκτοτε ζούμε χωρίς να έχουμε κατά τον μοντέρνο τρόπο χωρίσει ποτέ, χωρίς να την έχω δει ποτέ, και βεβαίως επί τη ευκαιρία να ευχηθώ, αν είναι δυνατόν, γιατί οι εποχές έχουν περάσει, και βλέπω πράγματα σήμερα που μου σηκώνεται η τρίχα μου, εύχομαι να ζούνε όλα τα καινούρια αντρόγυνα όπως εξήσαμε εμείς. Διότι μέχρι τώρα μπαινοβγαίνει η κόρη μας στο σπίτι μας, αλλά δεν μας άκουσαν ποτέ ούτε να τσακωνόμαστε.

Ερ. Μπράβο, μπράβο.

Γ.Γ. Και έτσι έχουμε και δύο κόρες.

Ερ. Να σας ζήσουν. Μπράβο. Παντρεμένες, ανύπαντρες;

Γ.Γ. Ανύπαντρες. Αυτές ακολουθούν την μοντέρνα, την καινούρια νοοτροπία.

Ερ. Κύριε Γιώργο ποια ήτανε, έτσι, τα πρώτα σας ερεθίσματα να ασχοληθείτε με την μουσική; Πως... ποια χρονολογία, βρήκατε ένα λυράκι, από πού το βρήκατε αυτό το λυράκι;

Γ.Γ. Μου το έφτιαξε ένας που κάνει κουτάλες στο χωριό.

- Ερ. Άρα το ζητήσατε; Στην Κρήτη έγινε αυτό;
- Γ.Γ. Ναι.
- Ερ. Πριν πάτε στην Κρήτη είχατε καθόλου επαφή με μουσική;
- Γ.Γ. Ναι, ναι. Πάντα. Πάντα μ' άρεσε η μουσική. Ίσως να ήμουνα μουσικός, να ακολουθούσα δηλαδή μια τέτοια υπόθεση. Είχα ξεκινήσει βιολί.
- Ερ. Στην Μεσσηνία;
- Γ.Γ. Εδώ στην Αθήνα. Εδώ γεννήθηκα. Προηγούμενος για την γενιά, το γενεαλογικό δέντρο που μιλάγαμε πριν, δεν τελείωσα. Κατάγομαι από κει, αλλά ο πατέρας μου με την καταστροφή του Σουλίου, εδιώχθησαν οι Γκογκαίοι, γιατί Σουλιώτες ήμαστε, εκεί βρήκα τη γενιά μου. Εδιώχθησαν από τον Αλή πασά άλλοι πήγαν στην Κέρκυρα και σήμερα υπάρχουν οικογένειες με το ίδιο επίθετο. Και άλλοι, Πελοπόννησο. Ο πατέρας μου κατήγετο από τους Πελοποννησίους. Η μητέρα μου Κρητικιά, εγώ γεννήθηκα στην Αθήνα. Ε, δεν είμαι από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα; Και είχα εγώ καθηγητή έναν που τον λέγανε Γέροντα, το επίθετο του. Σπουδαίο, σας λέω μπορεί να ακολουθούσα...
- Ερ. Τι δίδασκε;
- Γ.Γ. Βιολί.
- Ερ. Σε ωδείο ήσασταν ή στο σπίτι;
- Γ.Γ. Ωδείο.
- Ερ. Σε ποιο;
- Γ.Γ. Πως το λέγανε, τότε, δεν θυμάμαι. Θυμάμαι; Κάπου στην οδό Φειδίου.
- Ερ. Δηλαδή αρχίσατε να μαθαίνετε βιολί με νότες;
- Ερ. Κλασικό βιολί.
- Ερ. Κλασικό βιολί, έτσι; Για πόσα χρόνια;
- Γ.Γ. Δεν πρόλαβα.
- Ερ. Κανά δυο;
- Γ.Γ. Δεν πρόλαβα. Ενάμισυ. Δεν πρόλαβα γιατί πρόλαβε ο πόλεμος.
- Ερ. Πόσο χρονών ήσασταν τότε, περίπου;
- Γ.Γ. Δεκαέξι πρέπει να ήμουν. Στάσου, πόσο χρονών ήμουν; Γεννήθηκα το '23, Δεκαεφτά χρονών.
- Ερ. Ποιος σας παρακίνησε να μάθετε βιολί;

- Γ.Γ. Δεν έβρισκα βιολί στην Κρήτη. Λύρα βρήκα.
- Ερ. Όχι, λέω τότε στην Αθήνα. Εσείς θέλατε να μάθετε βιολί;
- Γ.Γ. Η κλίση μου, η κλίση μου.
- Ερ. Εσείς είπατε εγώ θέλω να μάθω βιολί, ή υπήρχε κάποιος άλλος...
- Γ.Γ. Μαντολίνο έπαιζα στην αρχή. Είχα πιάσει μαντολίνο, εδώ έχω μια φωτογραφία που παίζω μαντολίνο.
- Ερ. Εσείς είπατε στον πατέρα σας θέλω να μάθω μουσική, βιολί;
- Γ.Γ. Δεν μου χαλάγανε το χατίρι. Εντάξει, ό,τι τους έλεγα μου το κάνανε. Δεν είχα πρόβλημα.
- Ερ. Έπαιζε κανένας άλλος;
- Γ.Γ. Πήγαινα και στο σχολείο μου, καλός ήμουνα...
- Ερ. Στην οικογένεια υπήρχε κανείς άλλος να παίζει όργανο;
- Γ.Γ. Κανείς, κανείς. Κανένας μουσικός.
- Ερ. Όχι, ούτε παππούς, ούτε γιαγιά ούτε τίποτα;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Ούτε μαντολίνο που λέτε;
- Γ.Γ. Κανείς, κανείς! Κανείς, κανείς. Εγώ είχα φοβερή κλίση.
- Ερ. Και πηγαίνετε, λοιπόν, στην Κρήτη...
- Γ.Γ. Θέλω να σας πω το εξής, ότι στην Κρήτη έμαθα λύρα, σε κανα δυο χρόνια ήμουνα λυράρης. Κατά περίεργο τρόπο, δηλαδή είναι φαινόμενο, γιατί το λέω τώρα στην ηλικία μου που βρίσκομαι, γιατί θυμάμαι ότι με καλούσανε σε γάμους.
- Ερ. Τι ακούσματα είχες τότε;
- Γ.Γ. Κρητικά, μόνο.
- Ερ. Ονόματα μπορείς να μας πεις; Ποια ήταν τα πρότυπα τότε;
- Γ.Γ. Λαγός, Καρεκλάς και κανείς άλλος. Άκουγα Καρεκλά...
- Ερ. Υπήρχε δισκογραφία τότε που άκουγες ή...
- Γ.Γ. Δισκογραφία του Λαγού και του Καρεκλά, υπήρχε. Και ο Σκορδαλός αμέσως μετά τον πόλεμο.
- Ερ. Ο Καρεκλάς ήτανε από το Ρέθυμνο;
- Γ.Γ. Ρέθυμνο.
- Ερ. Και ο Λαγός;

Γ.Γ. Και ο Λαγός. Ο Καρεκλάς ήτανε Ρεθυμνιώτης και ο Λαγός ήτανε Περβολιανός.

Ερ. Από τα Περιβόλια, δηλαδή.

Γ.Γ. Και θυμάμαι λοιπόν, κάποτε, στη Λούτρα σε ένα χωριό, ήτανε πανηγύρι κι έπαιζε ο Λαγός, αλλά δεν είχε λαουτιέρη και του καταχτυπούσε ένας πάνω κάτω, δεν μπορούσε ο άνθρωπος να παίξει. Και όταν εμπήγα, γνωρίζομασταν, είχαμε κάνει και φυλακή μαζί, με τον Λαγό, όταν λοιπόν, επήγα μου λέει κάτσε να παίξεις και μου 'δώσε τη λύρα του και πήρε το λαγούτο και βγάλαμε το γλέντι παίζοντας εγώ λύρα και ο Λαγός λαγούτο. Και θυμάμαι τότε ότι ήτανε... έπαιζα με απόλυτη αντιγραφή είχα κάνει από το δίσκο του τη Μάνα μου την αγαπώ, τον σκοπό αυτόν. Και τον έπαιζα... και άλλα. Θέλω να πω πόσο γρήγορα έμαθα.

Ερ. Δηλαδή έμαθες μόνος σου λύρα;

Γ.Γ. Μόνος μου.

Ερ. Ακούγοντας μόνο και βλέποντας...

Γ.Γ. Σχολειά τότε δεν υπήρχαν, δασκάλοι τότε.

Ερ. Ούτε βρέθηκε κάποιος να σου δείξει...

Γ.Γ. Κανείς, κανείς.

Ερ. Ακούγοντας και βλέποντας;

Γ.Γ. Βλέποντας και ακούγοντας και πολλές φορές, όταν έκανα κατά τη διάρκεια της ημέρας προσπάθεια να βγάλω ένα γύρισμα που λέμε, με επηρέαζε τόσο πολύ, αυτό ίσως να μην το φαντάζεστε, μόνο όσοι έχουν πολύ - πολύ το μεράκι θα το καταλάβουν ότι με απασχολούσε και έβρισκα τη λύση τις κινήσεις, τη νύχτα, στον ύπνο μου. Και σηκώνομουν τη νύχτα και έπιανα τη λύρα και το 'βγάζα. Σ' έχει πιάσει ποτέ αυτό το ντελίριο;

Ερ. Ναι.

Γ.Γ. Να 'σε απασχολεί στον ύπνο σου ακριβώς αυτό που σε απασχολούσε και δεν μπορούσε να βγάλεις την ημέρα; Αυτό το πάθαινα. Και τελικά έμαθα καλή λύρα. Λέω πως έμαθα καλή λύρα, για να μου δίνει σημασία ο Θανάσης ο Σκορδαλός και για να με φωνάζει πολλές φορές απάνω στο πάλκο για να τον αντικαταστήσω για να πάει να κάνει ένα τσιγάρο, και αυτός έλειπε μια ώρα και εγώ ήμουνά πάνω κι έπαιζα... Για να λέει, έχω βιντεοταινία που το

αναφέρει και μπορώ να σας το βάλω να το ακούσετε τον Κώστα τον Μουντάκη, κάνανε μια εκδήλωση το Σωματείο 'Κρήτη', που πρόεδρος της ήτανε και είναι ο κύριος Αρετουλάκης για να δώσει κάποια διπλώματα σε λυράρηδες. Και έδωσε, λοιπόν... φώναξε κάποιον και έδωσε το δίπλωμα στον Μουντάκη και χωρίς να με έχουν προειδοποιήσει ήμουνά κάτω εγώ, στην πλατεία καθόμουνά, και λέει «Να έρθει ο κύριος Γκόγκας να δώσει το δίπλωμα στο Θανάση τον Σκορδαλό». Εγώ κάτι είχα πιάσει τη κουβέντα, μάλιστα, η γυναίκα μου, μου λέει «σε φωνάζουνε». Με ξαναφωνάζουνε, τα άκουσα, αμέσως ανέβηκα. Ο Θανάσης είχε φύγει, είχε πάει στην Κρήτη και ήταν η κόρη του, του Θανάση, παρούσα, και μου λένε πάρε το δίπλωμα να το δώσεις στο Θανάση, ο Θανάσης λείπει να το δώσει η κόρη του. Πήρα το δίπλωμα και είπα όσα ακούγονται στην ταινία, δηλαδή τι, μόλις είπα ... «μια και μου δίνεται η ευκαιρία να μιλήσω από το μικρόφωνο, να του αλλάξω τα φώτα, γιατί είμαι πολυλογάς», κάτι τέτοιο είπα. «Και σας δίνω... σου δίνω κορίτσι μου το δίπλωμα να το δώσεις στον μπαμπά σου, στον φίλο μου, και να πω και κάτι. Μπορεί... τον Ελευθέριο Βενιζέλο – η Κρήτη έχει βγάλει πολλούς μεγάλους, μεταξύ αυτών τον Ελευθέριο Βενιζέλο – να τον έχουν ξεχάσει κάποιες γενιές μετά από μας και να τον θυμούνται όσοι τον συναντούν εις τα βιβλία τους, δηλαδή όσοι σπουδάζουν πολιτικές επιστήμες, αλλά τον Θανάση τον Σκορδαλό και τον Μουντάκη δεν θα τους ξεχάσουμε. Ποτέ. Γιατί μ' αυτούς θα γλεντάμε και δεν είναι δυνατόν να τους ξεχάσουμε». Μάλιστα πετάχτηκε κάποιος από κάτω και λέει «τι λες; τόσο πολύ;», λέω «ναι, όταν υπάρχει ένας σκοπός, κάποιος που έβγαλε μόνο ένα σκοπό και δεν έχει ξεχαστεί, ο Καραγκιουλές, ένα σκοπό, ήτανε Τούρκος αυτός, και σου λέει σήμερα «παίξε μου τον Καραγκιουλέ...».

Ερ. Στα Χανιά.

Γ.Γ. Δεν θα ξεχάσω ποτέ ... κανείς τον Σκορδαλό και ανέβασε τη λύρα και την έφτασε εκεί που έφτασε...; Βέβαια, οι σημερινοί λυράρηδες τους θεωρώ πιο... σβέλτους, πιο καταρτισμένους. Δηλαδή βγάζουν και άλλα πράγματα που εμείς τότε δεν τα παίζαμε. Παίζαμε πιο απλή λύρα. Τώρα δεν ξέρω αν είναι για καλό της ή για κακό της, γιατί βλέπω βέβαια ορισμένες κινήσεις τους

είναι πάρα πολύ καλές. Εμένα μ' αρέσουνε, αλλά βλέπω και εκείνο που με απογοητεύει πολλές φορές είναι ότι δεν ακούω καινούριους σκοπούς. Δηλαδή, βλέπω, δεν έχω διαπιστώσει να έχει βγει ένας και να αντικαταστήσει αυτούς που στην εποχή την δική μου, δηλαδή από το '35 και εν δώδην, προήγαγαν την κρητική λύρα, την κρητική μουσική και φτιάξανε όλα αυτά τα ακούσματα που σήμερα η Κρήτη ακούει και διασκεδάσει.

Ερ. Για να πάρουμε λίγο τα πράγματα., κύριε Γιώργο, με τη σειρά τους. Εσείς όταν αρχίσατε να μαθαίνετε λύρα, είπατε ακούγατε τον Καρεκλά, ακούγατε τον Λαγό.

Γ.Γ. Ναι.

Ερ. Αυτοί παίζανε σε γλέντια, ήταν στο Ρέθυμνο κάτω και 'παιζαν σε γλέντια και τους ακούγατε ή μόνο με δισκάκια;

Γ.Γ. Όχι, μόνο από δίσκους.

Ερ. Αυτοί είχανε πεθάνει τότε;

Γ.Γ. Όχι. Ζούσανε, γιατί τους γνώρισα.

Ερ. Ζούσανε;

Γ.Γ. Έπαιξα και ζωντανά μαζί τους, εγώ. Γνωριστήκαμε, αλλά σε γλέντια μία ή δύο φορές να τους είχα ακούσει. Τον Καρεκλά δύο φορές, το Λαγό δυο - τρεις.

Ερ. Με το Λαγό είπατε ότι είχατε κάνει και φυλακή, στην Αντίσταση;

Γ.Γ. Ναι. Γερμανοκρατούμενοι και οι δύο. Εκείνος κάθισε δέκα μέρες, βγήκε μετά. Μετά ο Λαγός...

Ερ. Να ρωτήσω, ποια άλλα ονόματα ακουγόντουσαν τότε, δηλαδή αν σου έκανε κανείς την ερώτηση, ποιο όνομα έχει πρωτακουστεί στην Κρήτη, για λύρα... Για λυράρηδες;

Γ.Γ. Ο Πλακιανός.

Ερ. Πλακιανός.

Γ.Γ. Αλλά ο Πλακιανός είναι Περιφέρεια Χανίων.

Ερ. Ναι. Άλλος;

Γ.Γ. Ο Σταγάκης.

Ερ. Πώς;

- Γ.Γ. Σταγάκης, αυτός που φτιάχνει τις λύρες.
- Ερ. Αυτός που φτιάχνει, ο κατασκευαστής;
- Γ.Γ. Ναι.
- Ερ. Περιοχή Ρέθυμνο;
- Γ.Γ. Ρέθυμνο.
- Ερ. Εσείς, ποιος ήταν ο πρώτος που είδατε ζωντανά να παίζει και αρχίσατε να τον παρακολουθείτε;
- Γ.Γ. Λαγός.
- Ερ. Ο Λαγός.
- Γ.Γ. Ο Λαγός από τα Περιβόλια. Και όταν μετά που φύγανε οι Γερμανοί, εγώ ήμουνα στην Αθήνα, όταν φύγανε οι Γερμανοί από την Κρήτη δεν είχαν φύγει τελείως εγώ διψούσα να τους γνωρίσω και ήρθε αμέσως. Μία κυρία, σύζυγος ενός Υπουργού μα δεν θυμάμαι ποιανού, ο οποίος ήτανε, νομίζω, Ανικοδομίσιος ήτανε...
- Γ.Κ. Μήπως ο Παπαδογιάννης;
- Γ.Γ. Όχι ο Παπαδογιάννης. Ένας άλλος, εφοδιασμού ήτανε; κάτι τέτοιο... Το Υπουργείο ήταν στην οδό Σταδίου. Εκεί, λοιπόν, αυτή η κυρία κρητικιά, δημιούργησε μία συγκέντρωση - ήταν η πρώτη μου επαφή με τους λυράρηδες της Αθήνας - έκανε μία συγκέντρωση σε ένα χώρο του Υπουργείου, σ' έναν δάλαμο, και τότε μεσουρανούσε στην Αθήνα ένας Ρεδύμνιος λυράρης, ο Καραβίτης, ο Αλέκος ο Καραβίτης, τον οποίο εσυμβουλευόντο... Ήτανε τότε στα μέσα και στα έξω, ο Καραβίτης. Για να βρουνε ένα λυράρη, έκανε μία συγκέντρωση να 'ρθουνε όλοι οι λυράρηδες για να παίξουνε, να ακουστούνε και να εγκρίνουνε κάποιον για να κάνει ένα χορό στο κινηματοθέατρο. Για την απελευθέρωση, ας πούμε, κάτι τέτοια, μια γιορτή δηλαδή. Εμένα δεν με είχανε καλέσει, γιατί εμένα δεν με ήξερε κανείς.
- Ερ. Για ποια χρονιά μιλάμε, περίπου;
- Γ.Γ. Αμέσως μόλις φύγανε οι Γερμανοί από την Αθήνα. '44, '46, '45 φύγανε.
- Ερ. Το '45.
- Γ.Γ. Ναι. Είχανε όμως καλέσει έναν φίλο μου, καλά κάνω και τα λέω γιατί τα 'χω ξεχάσει κι εγώ. Καλό είναι να υπάρχουνε αυτά ... Είχανε καλέσει όμως

έναν φίλο μου, Μανόλη Σταφυλάκη. Ο Μανόλης ο Σταφυλάκης ήταν πολύ καλός μου φίλος από πριν τον πόλεμο έμενε εδώ, κι έπαιζε λύρα. Αυτόν τον είχα ακούσει και εδώ στην Αθήνα, να παίζει λύρα ο Σταφυλάκης. Και με είχε εντυπωσιάσει. Αγαπούσα και την Κρήτη βέβαια από την μάνα μου, με είχε κάνει και την αγαπούσα.

Ερ. Ζει ο κύριος Σταφυλάκης;

Γ.Γ. Ο Σταφυλάκης πέθανε...

Ερ. Από το Ρέθυμνο ήτανε;

Γ.Γ. Από τις Μαργαρίτες. Και ήτανε μάλιστα αδερφός του ο Ηγούμενος του 'Πρέβελη', ο αδερφός του Σταφυλάκη ήτανε Ηγούμενος του 'Πρέβελη'. Και έρχεται ο Σταφυλάκης ο οποίος έμενε στο Χαλάνδρι, εγώ έμενα στους Αμπελοκήπους, στο πατρικό μου σπίτι, μου λέει «έτσι και έτσι, μία κυρία κάνει μία συγκέντρωση απόψε, έλα να πάμε». «Δεν έρχομαι», λέω, «να κάμω τι»; «Πάμε μαζί». «Ν' ακούσεις, να δεις» μου λέει «και τους λυράρηδες, θ' ακούσεις πολλούς».

Ερ. Εσείς εντωμεταξύ ξέρατε να παίζετε λύρα από την Κρήτη, είχατε γυρίσει.

Γ.Γ. Εγώ άλλους έπαιζα τότε, πανηγύρια, σε πολλά.

Ερ. Εσείς πότε αρχίσατε να μαθαίνετε λύρα, το '41;

Γ.Γ. Αφού φύγανε οι Γερμανοί από την Κρήτη... Αφού κατέλαβαν οι Γερμανοί την Κρήτη.

Ερ. Άρα από το '41 και μετά.

Γ.Γ. Από το '41. Όσο καιρό ήμουνα στην Κρήτη.

Ερ. Δηλαδή είχε τότε μια εμπειρία τρία – τέσσερα χρόνια περίπου. Πέντε.

Ερ. Και κάνανε γλέντια στην διάρκεια του πολέμου;

Γ.Γ. Πολλά.

Ερ. Πολλά, ε!

Γ.Γ. Πολλά, χαλάγανε χιλίες σφαίρες στο κάθε γλέντι. Σφαίρες είχανε όσες θέλανε, πιστόλια είχανε.

Ερ. Προϋπόθεση για γλέντι. (γελάει)

Ερ. Μέχρι να τελειώσει ο πόλεμος πόσους οργανοπαίχτες είχατε γνωρίσει στο Ρέθυμνο που ήσασταν;

Γ.Γ. Δεν έμενα στο Ρέθυμνο. Στο χωριό.

- Ερ. Στο χωριό;
- Γ.Γ. Καταρχήν γυρίζα, ήμουνα στην αντίσταση. Δεν είχα περιθώρια να γυρίζω να ακούω λυράρηδες. Δεν άκουγα, απλώς δεν άκουγα. Είχα τα ακούσματα άλλων. Σε όποιο χωριό και να πήγαινα και κάνανε πανηγύρι και τύχαινε να ήμουν κι εγώ, άκουγα το λυράρη του χωριού.
- Ερ. Αυτοί οι Λαγός και ο Καρεκλάς πότε είχαν αρχίσει να γίνονται γνωστοί ως λυράρηδες;
- Γ.Γ. Για μένα όταν εγώ τους άκουσα ήταν φτασμένοι, είχανε και δίσκους.
- Ερ. Και ήταν περίπου πόσο χρονών τότε αυτοί;
- Γ.Γ. Αυτούς... στο Ρέθυμνο ήτανε κάποιος, ο οποίος είχε δισκάδικο και τον λέγανε Λευτέρη Γαγάνη... Λευτέρη Γαγάνη, αυτός είχε διασυνδέσεις στην Αθήνα και τους έπαιρνε και τους έφερνε εδώ, γράφανε και γυρίζανε στην Κρήτη. Έτσι έγιναν, χάρη στον Λευτέρη Γαγάνη έγιναν και οι δίσκοι του Ροδινού... Κι απόμειναν ... οι δίσκοι του Ροδινού.
- Ερ. Τον Ροδινό τον γνώρισες;
- Γ.Γ. Δεν τον γνώρισα. Όχι.
- Ερ. Είχε πεθάνει, ε;
- Γ.Γ. Ο Ροδινός πέθανε το '36.
- Ερ. Το '36.
- Γ.Κ. Τότε με τον Βενιζέλο.
- Γ.Γ. Άκουσα πολλά για τον Ροδινό, επήγα και στο αμπέλι που τον είχανε διώξει από το σπίτι από το χωριό, όχι διώξει... δεν τον είχανε διώξει, αλλά λόγω του ότι ήτανε φυματικός, τότε όταν άκουγες φυματικός τι να σου πω, δηλαδή, άστα. Ένα καλύβι δηλαδή σ' ένα αμπέλι. Εν πάσει περιπτώσει.
- Ερ. Για συνεχίστε μας, συγγνώμη για τη διακοπή, αλλά ήμασταν στην εκδήλωση με την κυρία...
- Γ.Γ. Με πήρε λοιπόν ο φίλος μου ο Σταφυλάκης και πήγαμε στο γλέντι. Η αίδουσα ήτανε μεγάλη, κάθισα και εγώ μαζί με τον Σταφυλάκη σε μια γωνιά, κυκλοφορία υπήρχε μεγάλη, μας περιποιήθηκε η κυρία αυτή, ακουστήχανε, άρχιζαν να παίζουνε, ακουστήχανε...
- Ερ. Ποια μεγάλα ονόματα, ποιοι λυράρηδες ήτανε;
- Γ.Γ. Δεν θυμάμαι.

- Ερ. Δεν θυμάστε.
- Γ.Γ. Ήτανε πολλοί. Πού να θυμάμαι. Ούτε άξιζε τον κόπο εγώ να σημειώσω.
- Ερ. Όχι.
- Γ.Γ. Ποιος ήτανε ο ένας ποιος ήτανε ο άλλος, όχι.
- Ερ. Ο Σκορδαλός ήτανε ας πούμε;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Ο Μουντάκης;
- Γ.Γ. Ούτε.
- Ερ. Ο Λαγός;
- Γ.Γ. Ούτε. Ούτε Καρεκλάς. Εδώ από τους Αθηναίους λυράρηδες.
(κάνουνε διακοπή)
- Γ.Γ. Συνεχίζουμε;
- Ερ. Ναι.
- Γ.Γ. Είμαι έτοιμος;
(διακοπή)
- Ερ. Μέχρι εκείνη την εκδήλωση, εσάς το πρότυπο σας ποιο ήτανε; Ποιον έτσι είχατε κρατήσει στο μυαλό σας περισσότερο και...
- Γ.Γ. Ροδινό, Μουντάκη, Λάθος, Σκορδαλό, Μουντάκη.
- Ερ. Αυτούς ακουστικά ή τους είχατε δει κιόλας μέχρι εκείνη την περίοδο της κατοχής;
- Γ.Γ. Τους είχα δει.
- Ερ. Τους είχατε δει στην Κρήτη που ήσασταν τότε στην κατοχή.
- Γ.Γ. Πολλές φορές.
- Ερ. Είχατε παίζει έτσι μαζί τους, γιατί μας είπατε προηγουμένως ότι έλεγε ο Σκορδαλός «πάω να κάνω ένα τσιγάρο...».
- Γ.Γ. Εδώ, στην πατρίδα.
- Ερ. Στην Αθήνα αυτό; Και σας άφηγε στο πόδι του;
- Γ.Γ. Ναι.
- Ερ. Στην Κρήτη είχατε παίζει μαζί με τον Σκορδαλό;
- Γ.Γ. Όχι. Τον άκουγα μόνο.
- Ερ. Και κάτι μας είπε προηγουμένως η κυρία Κωνσταντίνα, που είχαμε σβήσει το μηχάνημα, ότι ο Ροδινός ήτανε μεταγενέστερος του Καρεκλά.

- Γ.Γ. Βεβαίως. Ο Καρεκλάς ήτανε πιο μεγάλος.
- Ερ. Ήτανε πιο παλιός, ει;
- Γ.Κ. Πιο παλιός, αλλά τον έφτασε ο Καρεκλάς τον Ροδινό, αν δεν κάνω λάθος.
- Γ.Γ. Ναι ζήσανε μαζί.
- Ερ. Και ο Λαγός;
- Γ.Γ. Μαζί.
- Ερ. Ίδια γενιά.
- Γ.Γ. Ίδια γενιά.
- Ερ. Με ποιον, με τον Καρεκλά;
- Γ.Γ. Και με τον Ροδινό.
- Ερ. Με ποιους... καταρχήν με ποιους λαουτιέρηδες έχετε παίξει. Παίζατε σταθερά με κάποιον λαουτιέρη;
- Γ.Γ. Θα σας πω. Να συνεχίσω αυτό που ξεκίνησα να το ολοκληρώσω...
- Ερ. Για την εκδήλωση στην Αθήνα, έτσι;
- Γ.Γ. Ναι, και τελειώνουμε. Λοιπόν, ακούσαμε κάποιους. Άκουγε και ο φίλος μου. Ο φίλος μου ο οποίος τους άκουγε και είχε ακούσει κι εμένα, εθεώρησε ότι έπρεπε να ακουστώ κι εγώ εκείνο το θράδυ. Και πάλι και κρυφά χωρίς να μου πει τίποτα, λέει στην κυρία το Υπουργού «εδώ έχουμε έναν που τον λένε Γεώργιο Γκόγκα και παίζει λύρα. Και θα ήθελα να τον ακούσετε, να τον ακούσει και ο κύριος Καραβίτης». Το σημείωσε αυτή. Αφού τελείωσε η ακρόαση με τους άλλους, λέει η κυρία «κάποιος άλλος να παίξει»; Εγώ, τσιμουδιά. «Υπάρχει κάποιος άλλος, κύριος Γκόγκας. Ποιος είναι, παρακαλώ;» Σηκώθηκα λοιπόν, «γιατί κύριε Γκόγκα δεν δηλώνετε ότι παίζετε λύρα, να παίξετε;» Δεν είπα τίποτα. «Ορίστε, παρακαλώ. Ελάτε». Πλησιάζω. Λαούτο ποιος μου κράτησε μπάσο δεν θυμάμαι, κάποιος. Εγώ δεν είχα μαζί μου ούτε λύρα δικιά μου, πήρα μια λύρα απ' αυτούς που παίζανε. Και θυμάμαι ότι έπαιξα τον πρώτο σκοπό που έπαιξα και τον έπαιξα και στην Ραδιοφωνία, στον Ραδιοφωνικό σταθμό εν συνεχεία, ήτανε ο Περβολιανός συρτός του Λαγού. Με αφήσανε και τον έπαιξα ολόκληρο, το τελείωσα και έρχεται αμέσως μετά, αμέσως ο Καραβίτης και με χαιρετάει, και μου λέει «πώς είπαμε πως λέγεστε;», του είπα πώς λέγομαι, μου λέει: «Κύριε Γκόγκα εγώ είμαι μόνιμος... μονίμως παίζω στον ραδιοφωνικό

σταθμό και σας παρακαλώ την ερχομένη εβδομάδα, έχω πρόβα. Να 'ρθείτε να παίζετε εσείς τα συρτά και να παίζω εγώ τα πεντοζάλια». Του λέω ευχαριστώ. Και πήγα. Και ήμουνα ο λυράρης της βραδιάς, με λίγα λόγια. Επήγα λοιπόν, έπαιξα με τον Καραβίτη δυο - τρία προγράμματα, με καλούσε κι έπαιζα τα συρτά. Ο Θανάσης τότε ο Σκορδαλός τον είχε διορίσει ο Χομπίτης στην Τράπεζα της Ελλάδος. Ήτανε κλητήρας ας πούμε ο άνθρωπος, εντάξει... Ο Χομπίτης τρελαινόταν να ακούει Σκορδαλό. Τον έφερε εδώ και τον διόρισε οπότε και τον είχε του χεριού του.

Ερ. Στην Τράπεζα...

Γ.Γ. Εμείς συναντιόμαστε λοιπόν, και μου λέει να μια μέρα «πάμε να δώσουμε ένα πρόγραμμα στην ραδιοφωνία;» Του είπα «να πας να δώσεις ένα πρόγραμμα να πας να παίζεις στην Ραδιοφωνία, λεφτά θα παίρνεις». Τότε κάναμε μια χρυσή λύρα σε κάθε παίξιμο. Λέει «ναι». Κάνω και εγώ ένα χωριστό και το δίνω και μας ορίζουν την ίδια μέρα για δοκιμαστικό, στο Ζάππειο ήτανε τότε. Κατεβαίνουμε στο υπόγειο, του λέω του Θανάση «έμπα πρώτος». Μπαίνει ο Θανάσης πρώτος, παίζει. Τελείωσε ο Θανάσης, ήρθε η σειρά μου.

Ερ. Ποιος ήταν, συγγνώμη, ποιος ήταν να σας κρίνει τότε, ποιος ήταν στην Ραδιοφωνία;

Γ.Γ. Ένας Οικονομίδης ήτανε, όχι ο Γιώργος Οικονομίδης ο κονφερασιέρ. Θαρρώ πως ήταν έτσι. Ήταν ο Σίμων ο Καρράς, δεν θυμάμαι τα ονόματα των άλλων. Πού να θυμάμαι, μήπως τους είδα κιόλας; Δεν τους είδα. Αυτοί ακούγανε από το δάλαμο, από το μικρόφωνο. Έπαιξα κι εγώ.

Ερ. Τι παίζατε;

Γ.Γ. Δεν θυμάμαι τι έπαιξα.

Ερ. Πάντως συρτά.

Γ.Γ. Με βάλανε κι έπαιξα και πεντοζάλια.

Ερ. Και πεντοζάλια.

Γ.Γ. Ναι. Και μας είπανε να πάμε μετά οκτώ μέρες στα γραφεία της Ραδιοφωνίας στην οδό Ρηγιλλης για να πάρουμε τα αποτελέσματα. Τηλεφωνηθήκαμε από βραδύς με το Θανάση το Σκορδαλό, να συναντηθούμε. Και συναντηθήκαμε έξω στη Ρηγιλλης, έξω από τα

γραφεία της Ραδιοφωνίας. Ανεβαίνει ο Θανάσης απάνω - έχει, έτσι ... είχε σκάλες πολλές - ανέβηκε πάνω, και βλέπω το Θανάση, εγώ περιμένα κάτω, και βλέπω το Θανάση και κατεβαίνει στεναχωρημένος ο Θανάσης. «Τι έγινε μωρέ Θανάση;» του λέω, μου λέει «εκόψασί με».

Ερ. Έτσι, ει;

Γ.Γ. «Άντε και εσύ», μου λέει. «Εγώ να πάω». «Δεν πάω πουθενά», του λέω, «πάμε να φύγουμε». Λέει «γιατί;» «Σώπα μωρέ. Κόψανε εσένα και θα πάω εγώ. Δεν πάω». «Θα πας» μου λέει. «Μιας κι ήρθαμε θα πας να πάρεις και εσύ την ψυχρολουσία να φύγουμε κι οι δυο». Δίκιο είχε, λέω ο κακομοίρης. Και μένανε θα μου λέγανε τα ίδια. Βγαίνω απάνω. Καλαμπούρι τώρα εγώ, μ' αρέσουνε αυτά και ακόμα τώρα. Λέω «ήρθε να πάρω τα αποτελέσματα». «Πως λέγεστε;» μου λέει, λέω «Γκόγκας», σηκώνεται απάνω μου δίνει το χέρι μου και μου λέει «Συγχαρητήρια κύριε, περάσατε. Έχετε πρόγραμμα μαζί σας;». Είχα κι ένα πρόγραμμα μαζί μου. Μου το είχανε πει, αν περάσεις θα σου ζητήσουν πρόγραμμα.

Ερ. Τι πρόγραμμα ήταν αυτό;

Γ.Γ. Πρόγραμμα να δώσεις τι θα παίξεις για να σε βάλουνε στο φυλλάδιο, παρακολουθούσαμε από το περιοδικό πότε είναι η σειρά μας να παίζουμε. Και τους το δίνω και μου λένε ότι «από το περιοδικό θα μάθεις πότε θα παίξεις», μου λέει, «να το ξέρεις». Πηγαίναμε ζωντανά τότε παίζαμε. Έτσι;

Ερ. Με τι λαουτιέρη θα πηγαίνατε να παίζετε, είχε η ραδιοφωνία δικό της;

Γ.Γ. Είχα τότε ένα φίλο τον λέγανε Χαράλαμπος, το μικρό του όνομα. Δεν θυμάμαι το επίθετο του έχουν περάσει και τώρα...

Ερ. Πολλά χρόνια.

Γ.Γ. Πενήντα χρόνια.

Ερ. Ναι. Δεν πειράζει.

Γ.Γ. Δεν το θυμάμαι, Χαράλαμπος ήτανε.

Ερ. Είχατε, λοιπόν δικό σας άνθρωπο που πήγατε και παίζατε.

Γ.Γ. Είχα. Ναι. Κατεβαίνω κάτω όσο και να 'θελα τώρα να κρυφτώ, η χαρά δεν σε αφήνει, λένε έτσι. Λέει ο Θανάσης «τι έγινε», «επέρασα, μωρέ» του λέω. Τότε ήταν που σφάχτηκε ο Θανάσης, εσφάχτηκε ο κακομοίρης, το θυμάμαι. Τι να κάνουμε μερικές φορές... Ξανά έδωσε ο Θανάσης και πέτυχε.

Βέβαια! Έτσι είχαν τα πράγματα και πολλές φορές μου είχαν πει να πάω να κάνω και δίσκους. Να σας πω είχα μία παραξενιά, όχι δεν ήταν, εγώ θεωρώ τον εαυτό μου δικαιολογημένο, γιατί βλέπω και σήμερα τους λυράρηδες, μόλις μάθουνε δύο σκοπούς, θέλουν να πάνε να κάνουνε δίσκο. Εγώ ήθελα να κάνω δίσκο, αλλά να κάνω από δικούς μου σκοπούς. Αφού το μυαλό μου δεν γένναγε καινούρια πράγματα, δεν ήθελα να πάω να παίξω των άλλων. Τι να πάω να παίξω εγώ; Σκορδαλό ή Μουντάκη ή Λαγό ή Καρεκλά. Γιατί να αγοράσετε εσείς από την Συμφωνική ορχήστρα της Ελλάδος μια Συμφωνία του Beethoven και να μην την ακούσετε από την Συμφωνική του Βερολίνου. Έτσι δεν είναι;

Ερ. Και έτσι και αλλιώς.

Γ.Γ. Γιατί; Θα την ακούγατε ποτέ καλύτερα, όταν τη Συμφωνική την είχε ένας Φον Κάραγιαν ή δεν ξέρω κάποιος άλλος;

Ερ. Είναι διαφορετική εκτέλεση... Κάτι θα πάρεις και από τους άλλους.

Γ.Γ. Δεν είναι έτσι. Ακούς παραλλαγές, δεν είναι σωστό. Άλλο παραλλαγή και άλλο...

Ερ. Δεν γράψατε ποτέ γιατί ποτέ δεν ηχογραφήσατε δηλαδή κανένα δίσκο;

Γ.Γ. Όχι, ποτέ.

Ερ. Ποτέ.

Γ.Γ. Ποτέ δεν είχα εγώ... στο είχα πει και σένα, δεν γένναγε το μυαλό μου. Εγώ άλλωστε γιατί να κάνω δίσκους, για ποιο λόγο; Οι άνθρωποι εκείνοι ζούσαν από αυτή τη δουλειά. Εγώ δεν ζούσα από αυτήν, εγώ ήμουνα ερασιτέχνης.

Ερ. Παίξατε ποτέ σε μαγαζί;

Γ.Γ. Ποτέ, επαγγελματικά ποτέ. Λεφτά έχω δώσει πολλά. Όσες φορές πήγαινα για να ακούσω κάποιον λυράρη ξόδευα, αλλά ποτέ δεν εισέπραξα από πουθενά ούτε από γλέντι ακόμα. Δεν έπαιρνα. Τι να τα κάνω τα λεφτά. Δεν ήθελα λεφτά.

Ερ. Υπήρχε η παραγγελιά τότε, η χαρτούρα που λέμε;

Γ.Γ. Πάντα υπήρχε η χαρτούρα. Θυμάμαι κάποτε είχα πάει σε ένα γάμο στο... στη Βισταγή σε ένα γάμο, κατοχή ήτανε, ε; Και με φορτώσανε λεφτά. Αφού είχα βάλει ... είχα δέσει τα πατζάκια μου του παντελονιού μου από

κάτω και τα είχα γεμίσει χαρτούρα. Και μόλις πήγα στο σπίτι, σε μια θεια μου έμενα τότε, έλυσα τα παντελόνια μου και πέσανε κάτω τα χαρτιά και τις λέω μάζευε τα. Μου λέει «εσύ παιδί μου...», λέω «Τι να τα κάνω; Στο βουνό θα πάω πάλι αύριο...» Άμα άκουγα κάνα πανηγύρι την κοπάναγα και πήγαινα στο πανηγύρι. Ύπήρξα γλεντζές κάποτε, ήμουνα κοινωνικός άνθρωπος.

Ερ. Πότε αρχίσατε να ασχολείστε με τα μηχανήματα, δηλαδή υπήρχε κάποιο σημείο οριακό...

Γ.Γ. Κοιτάζετε να σας πω. Εδώ ημερομηνίες δεν υπάρχουν. Κάποια στιγμή σκέφτηκα να αρχίζω να τα συγκεντρώνω και δώστου – δώστου, δώστου – δώστου, δώστου – δώστου, τα μάζεψα όλα.

Ερ. Δηλαδή τι κάνατε;

Γ.Γ. Κι έφτασε σε σημείο... Ο Κώστας ο Μουντάκης κάποτε να μου πει «δώσε μου τα μωρέ δεν τα έχω».

Ερ. Συγγνώμη εσείς είπατε ότι τα μηχανήματα από ποιον τα συγκεντρώνατε;

Γ.Γ. Τα μηχανήματα;

Ερ. Όχι λέει το υλικό, τους δίσκους.

Ερ. Πότε αρχίσατε να έχετε ασχολία με τα μηχανήματα και να γνωρίζετε λυράρηδες;

Γ.Γ. Δεν φταίνει τα μηχανήματα που γνώριζα τους λυράρηδες. Είναι έτερον εκάτερον. Άλλο το 'να και άλλο το άλλο. Όταν γνώριζα τους λυράρηδες δεν είχα φράγκο, ήμουνα σαν όλους τους άλλους. Μετά που φύγανε οι Γερμανοί ήμουν υποχρεωμένος να κάνω μια δουλειά. Η πρώτη δουλειά που έκανα είναι ότι επήγα στην ΙΖΟΛΑ και εργάστηκα δέκα χρόνια. Ήμουνα υπάλληλος στην εταιρεία ΙΖΟΛΑ. Στις Τζίτζιφιές. Εκεί ήταν τα γραφεία της εκεί το λογιστήριο και εργάστηκα δέκα χρόνια. Μετά τα δέκα χρόνια εδημιούργησα καλές σχέσεις με τον βιομήχανο και διότι εγώ του ζήταγα να μου δώσει και να μου κάνει αυξήσεις, εκείνος δεν ήθελε γιατί θα του ζητάγανε και όλοι οι άλλοι, μου λέει «πήγαινε να ανοίξεις ένα μαγαζί θα σε βοηθήσω. Να το 'χουμε συνεταιρικό. Διάλεξε», μου λέει «το μέρος και θα 'ρθω να το δω, διάλεξε το εσύ». Και ήρθε ο βιομήχανος ο Γιώργος ο Δράκος με το μηχανικό του τον πρώτο του μηχανικό, είδε το μέρος, ενέκριναν το

μέρος, ήρθαν σε επαφή οι ίδιοι με το νοικοκύρη του σπιτιού, το κλείσανε το νοικιάσανε κι εγώ βρέθηκα καταστηματούχος.

Ερ. Με τι είδη;

Γ.Γ. Με τα είδη της ΙΖΟΛΑ, ψυγεία, κουζίνες, θερμοσίφωνα, το 'να, το άλλο, πιατικά, κατσαρόλες...

Ερ. Με τα μηχανήματα πότε ασχοληθήκατε...

Γ.Γ. Ακούστε λοιπόν. Εγώ βρέθηκα λοιπόν με αυτά και με διάφορα πικάπ, μυστήρια της Φίλιπς, ό,τι ήτανε τότε. Εκεί άρχισαν να μου περισσεύουν τα λεφτά. Και πήρα ένα μαγνητόφωνο της Φίλιπς, στερεοφωνικό.

Ερ. Με μπομπίνα;

Γ.Γ. Με μπομπίνα. Μετά μου φάνηκε μικρό και πήρα ένα μεγαλύτερο. Μετά πήρα μεγαλύτερο και μετά πήρα το τότε πιο μεγάλο που έβγαζε η Φίλιπς. Και εκεί έκανα πολύ ωραίες ηχογραφήσεις, ζωντανές. Μ' αυτό το μαγνητόφωνο ηχογράφησα τον Γιάννη τον Δερμιτζάκη. Κι έχω ν' ακούσεις μαντινάδες για τα παιδιά μου που τότε ήτανε πολύ - πολύ μικρά.

Ερ. Που τον ηχογράφησατε, στην Κρήτη;

Γ.Γ. Στο σπίτι μου στην Αθήνα. Εδώ δούλευα, εδώ εργάστηκα, στην Αθήνα. Πάντα στην Αθήνα μιλάμε πλέον.

Ερ. Πλέον στην Αθήνα, ε!; Παντρεμένος ήσασταν τότε;

Γ.Γ. Ναι. Βέβαια είχα και τα δυο παιδιά μου.

Ερ. Α! Ναι, ναι. Ο Δερμιτζάκης είχε μαγαζί στην Σητεία;

Γ.Γ. Δεν ξέρω αν είχε μαγαζί στην Σητεία.

Ερ. Ναι.

Ερ. Απ' την Σητεία ήτανε;

Γ.Γ. Εγώ τον Δερμιτζάκη γνώριζα το μαγαζί του όχι. Και από κει και πέρα είδα ότι ηχογραφούσα άλλους.

Ερ. Σημειωτέον ότι υπάρχει μια ομοιότητα στην εμφάνιση. Εγώ που τους ξέρω και τους δύο μοιάζουν πολύ.

Γ.Γ. Πολλοί με σταματάνε στο δρόμο και μου λένε είμαι ο Δερμιτζάκης.

Ερ. Μοιάζουν πάρα πολλοί. Ομοιότητα που και μένα μου έκανε εντύπωση όταν πρωτογνώρισα τον Γιώργο τον Γκόγκα.

Ερ. Έτσι ε!; Ο Δερμιτζάκης έπαιζε...

- Γ.Γ. Λύρα, βιολί, κιθάρα.
- Ερ. Και κιθάρα. Μάλιστα.
- Γ.Γ. Εγώ τον έχω και σε βιολί και σε λύρα και κιθάρα.
- Ερ. Αλλά αυτές οι ηχογραφήσεις που του κάνατε δεν βγήκανε για να γίνουνε δίσκος; Δεν τις κάνατε για δίσκο αυτές τις ηχογραφήσεις που του κάνατε με το μηχάνημα το πολύ καλό που λέτε.
- Γ.Γ. Εγώ δεν έκανα ποτέ ηχογράφιση για να το κάνω δίσκο.
- Ερ. Το ερώτημα είναι αυτό ακριβώς, ρωτάει η Ειρήνη αυτές οι ηχογραφήσεις που έκανες...
- Γ.Γ. Έγιναν δίσκοι.
- Ερ. Θέλουμε να καταλάβουμε δηλαδή γίνανε επειδή ήσουν φίλος με αυτούς και θέλανε πως γινόντουσαν;
- Γ.Γ. Γίνανε όμως δίσκοι αυτοί.
- Ερ. Είχες μεράκι...
- Γ.Γ. Εγώ τις έκανα για τον εαυτό μου. Για τη συλλογή μου. Για τον εαυτό μου. Απόδειξη ότι δεν τις έδωσα και σε κανέναν άλλον από τους πολλούς που μου ζητούσανε. Δεν τους τα έδινα μήπως και τα κυκλοφορήσουνε πουθενά και μου πουν οι άνθρωποι δεν ντρέπεσαι να τα κυκλοφορείς; Εμείς στα δώσαμε εσένα και εσύ θεώρησες καλό ότι πρέπει να τα κυκλοφορήσεις για να βγάλεις λεφτά;
- Ερ. Την εποχή εκείνη τα μηχανήματα που μπορούσε να πάει ένας από αυτούς τους λυράρηδες να γράψει σε τι επίπεδο ήτανε;
- Γ.Γ. Σε επίπεδο στούντιο.
- Ερ. Το δικό σου μαγνητόφωνο που λες δηλαδή ήταν καλύτερο από ένα συνηθισμένο στούντιο;
- Γ.Γ. Στούντιο. Αυτά τα μαγνητόφωνα τα χρησιμοποιούσαν και στα στούντιο. Τα ίδια. Και στους ραδιοφωνικούς σταθμούς. Κοιτάξτε και εγώ τους υποχρέωνα, να σας δείξω κάτι... Να σας δείξω κάτι και να σας πω και γιατί. Αυτός είναι ο πρώτος δίσκος που κυκλοφόρησε 2000... 1920 – 1940, ‘Οι Πρωτομάστορες: Καλογερίδης, Καλογρίδης...’. Τον Καλογρίδη είχα γνωρίσει στην Αθήνα, τον ξέχασα προηγουμένως. ‘Καρεκλάς’, τον ‘Κουτσουρέλη’, τον γνώρισα στην Αθήνα, ‘Λαγός’, τον ‘Μπαξεβάνη’ τον

γνώριζα βέβαια, 'Ροδινό', τον 'Φουσταλιέρη' γνώρισα στο Ρέθυμνο. Λοιπόν, εδώ λέει...Τους υποχρέωνα να το γράφουν και το γράφουν και στις ταινίες, κασέτες.

Ερ. Στα cd.

Γ.Γ. «Ένωθα μαγεμένος», λέει αυτός που είχε την εταιρεία να κάνει, ο Αεράκης. «Από την πλευρά του ο Γεώργιος Γκόγκας εκτιμώντας τις προσεγμένες μουσικές παραγωγές της ARM, όχι μόνο με εμπιστεύθηκε αφίλοκερδώς το ανεκτίμητο υλικό του, αλλά μου συμπαραστάθηκε και δερμά, τον ευχαριστώ πολύ» και τα λοιπά, και τα λοιπά και λένε κι άλλα.

Ερ. Όταν λέτε το ανεκτίμητο υλικό του ήταν υλικό που ηχογραφήσατε εσείς;

Γ.Γ. Λοιπόν. Ναι, ήταν υλικό που είχα εγώ και δεν το είχε κανείς άλλος.

Ερ. Είχατε κάτσει, δηλαδή, είχατε ηχογραφήσει κάποιους συγκεκριμένους λυράρηδες...

Γ.Γ. Καταρχήν είχα ηχογραφήσει Ροδινό. Όχι από τον ίδιο το Ροδινό, από τους δίσκους του Ροδινού. Αλλά κατεβαίνοντας εδώ στην Κρήτη άκουγα ορισμένους λυράρηδες να παίζουνε Ροδινό, αλλά αυτός δεν ήτανε Ροδινός. Ήτανε οτιδήποτε άλλο εκτός από Ροδινό.

Ερ. Αλλά λέγανε ότι παίζανε Ροδινό.

Γ.Γ. Τους ρωτούσα πως έμαδες παιδί μου και παίζεις, αυτό, το Ροδινό; Εθεώρησα λοιπόν καλό να το δώσω το υλικό αυτό να γίνει αυτό το διπλό άλμπουμ για να μπορέσουνε οι λυράρηδες να το πάρουν στα χέρια τους και να ακούσουνε τους πρώτους διδάξαντες, που λέμε, έτσι; Τα ακούσματα τα γνήσια.

Ερ. Εσείς από πού είχατε τις ηχογραφήσεις αυτές του Ροδινού;

Γ.Γ. Εγώ τις είχα. Από δίσκους.

Ερ. Τους είχατε αγοράσει όταν βγαίνανε;

Γ.Γ. Εγώ αγόραζα συνέχεια.

Ερ. Και όλη αυτή η συλλογή εδώ που βλέπουμε μεγάλη είναι από αγορασμένους δίσκους οι περισσότεροι ή από ηχογραφήσεις που κάνατε με δικά σας μηχανήματα;

Γ.Γ. Και από ηχογραφήσεις που έκανα με δικά μου μηχανήματα. Έχω ηχογραφήσει με δικά μου μηχανήματα, με τα μηχανήματα μου. Εγώ

δούλεψα δέκα χρόνια στην ΙΖΟΛΑ, μετά τη ΙΖΟΛΑ δούλεψα μερικά χρόνια ακόμα, δεν θυμάμαι πόσα, το κατάστημα που έφτιαξα με την ΙΖΟΛΑ. Αλλά μετά που πιάστηκα το δεύτερο μου παιδί το βάφτισε ένας μηχανικός από την ΙΖΟΛΑ. Βλέποντας ο μηχανικός ότι εγώ ήμουνα δυνατός στη δουλειά μου, μου έκανε πρόταση να δουλέψουμε μαζί. Και αυτός ήτανε πολιτικός μηχανικός.

Ερ. Τι να δουλέψετε μαζί; Δηλαδή, τι να κάνετε;

Γ.Γ. Οικοδομές. Και σηκώσαμε τέσσερις πέντε οικοδομές μαζί. Όπως καταλαβαίνετε και λεφτά είχα να κινηθώ και να ξοδέψω να καλώ στο σπίτι μου, να αγοράζω δίσκους. Μετά που ήρθε η πτώση της πολυκατοικίας, σταματήσαμε. Κάτι έπρεπε να κάνω, ε; Είχα το χόμπι των μηχανημάτων πλέον. Έτυχε και πήγα στην Αμερική και πήρα αντιπροσωπείες.

Ερ., Ποια χρονολογία περίπου πάτε στην Αμερική;

Γ.Γ. Νίνα, θυμάσαι;

Ερ. Το '60, το '65;

Γ.Γ. Θυμάσαι πότε πήγα στην Αμερική; Πότε έγινε... '67 έγινε η δικτατορία;

Ερ. Ναι, ναι το '67.

Γ.Γ. Τότε πουθενά, ε;

Γ.Κ. Όχι. Μετά. Το '67 πήγαμε στην Γερμανία.

Γ.Γ. Είχα πάει στην Αμερική;

Γ.Κ. Και πήγες και βάφτισες τον Βαγγέλη.

Γ.Γ. Α! Δεν είχα πάει στην Αμερική. Μετά πήγα. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

Ερ. Πήγατε και κάτσατε στην Αμερική ή πήγατε για να αγοράσετε μηχανήματα και να φύγετε;

Γ.Γ. Όχι πήγα για να πάρω αντιπροσωπείες να δουλέψω στην Ελλάδα. Και πήγα για μια και πήρα είκοσι δύο. Μέχρι που ερχόντουσαν εδώ οι αντιπρόσωποι, οι κατασκευαστές και μου λέγανε «πάρε κι εμένα». Και τους έλεγα «δεν μπορώ άλλους, γιατί πιο να πρώτο συστήσω να αγοράσουνε». Π.χ ήρθε η 'Ρέβλοξ', αλλά είχα τα 'Νακαμίτσι', διαφήμιζα

- ‘Νακαμίτσι’, πώς να πω στον άλλον να μην πάρεις ‘Νακαμίτσι’ και πάρε ‘Ρέβλοξ’. Να μου πει «τι διάλογο τώρα»; «Ό,τι θες μας λες»;
- Ερ. Ποιες άλλες εταιρίες είχατε; Πήγατε στην Αμερική, με ποιες έτσι άλλες εταιρείες εργαστήκατε...
- Γ.Γ. Με καμιά.
- Ερ. Μόνο την...
- Γ.Γ. Με καμιά.
- Ερ. Όχι λέει ποιες αντιπροσωπείες πήρες και εξασφάλισες;
- Γ.Γ. ‘Μποϊνάκο’ καταρχήν, ‘Φράσεο’, ‘Μπράιστοτ’, ‘Χαβαρκάλντοτ’, πού να θυμηθώ τώρα όλες..., δεν τις θυμάμαι, τις έχω ξεχάσει.
- Ερ. Τότε, ποια θεωρείτο στα ηχητικά μηχανήματα έτσι πιο καλή;
- Γ.Γ. Και τότε και τώρα είναι τρεις εταιρείες οι καλύτερες του κόσμου. Πρώτη είναι ο ‘Μαρκ Λέβινσον’, δεύτερος είναι ο ‘Θρέσοτ’ αυτός που στέκει εδώ, και τρίτος ο ‘Μπράιστοτ’. Υπήρχανε και ορισμένα μηχανήματα στην Ελλάδα που ήταν επίσης πολύ καλά, όπως ο ‘Ελεκτροκομπανιέτ’ που έχει ο φίλος μου ο κύριος Κλεάνθης.
- Ερ. Το επίθετο του κυρίου Κλεάνθης;
- Γ.Γ. Ρόρης.
- Ερ. Ρόρης. Μάλιστα.
- Γ.Γ. Λοιπόν, τώρα πού σταματήσαμε!
- Ερ. Στις ηχογραφήσεις, ότι δηλαδή πήγες στην Αμερική εξασφάλισες τα μηχανήματα, είχες λεφτά, είχες πλέον την...
- Γ.Γ. Μετά είχα ό,τι μηχανήματα ήθελα.
- Ερ. Όταν λέτε μηχανήματα, φέρατε ας πούμε, αντιπροσωπείες για μηχανήματα, τι μηχανήματα έτσι πουλούσατε; Τι μπορούσα εγώ να βρω στο μαγαζί σας;
- Γ.Γ. Αυτά τα μηχανήματα. Τα πολύ ακριβά.
- Ερ. Ηχητικά πλέον. Ενισχυτές...
- Γ.Γ. Ηχεία...
- Ερ. Δεν πουλούσε πλέον ηλεκτρικά είδη;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Δεν θα έβρισκα ένα ψυγείο πλέον;

- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Ούτε τηλεόραση.
- Γ.Γ. Αυτό έκλεισε πλέον το μαγαζί που ήταν στους Αμπελοκήπους και κατέβηκα στην οδό Στουρνάρη.
- Ερ. Τηλεόραση δεν υπήρχε τότε.
- Ερ. Εκεί ήταν το κατάστημά σας;
- Γ.Γ. Στουρνάρη 7, και είχα συνεταίρο, το έκανα με συνεταίρο, τον Μιχάλη τον Κακαδέλη ο οποίος είχε το ίδιο μηχάνημα στην Αμερική, το ίδιο μαγαζί στην Αμερική. Μάλιστα αυτός εξετίμησε τον χαρακτήρα μου, την δραστηριότητα μου και αυτός ήταν εκείνος που με παρακίνησε να πάω στην Αμερική για αυτή τη δουλειά.
- Ερ. Υπήρχαν έτσι πελάτες σας αρχικά μεγάλα, όπως ας πούμε το Κέντρο της Λαογραφίας πήρε μπομπίνες από σας ή υπήρχαν έτσι μόνο ιδιώτες που ψώνιζαν από σας ή υπήρχαν και οργανισμοί που ‘καναν τις πρώτες αγορές τους δειλά δειλά από σας;
- Γ.Γ. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης ζήτησε τη βοήθεια μου και το βοήθησα να φέρει δύο μαγνητόφωνα ‘Ρέβλοξ’, αλλά τελικά δεν του τα ‘φερα εγώ, γιατί είχε τη δυνατότητα σαν Πανεπιστήμιο να τα φέρει ατελώνιστα. Και έτσι δεν τα ‘φερα εγώ, εγώ απλώς τους διευκόλυνα, δεν φαίνομαι πουθενά. Είναι σαν να τα ‘φερε το Πανεπιστήμιο απευθείας μόνο του, γιατί ο κάθε οργανισμός, κρατικός, έχει τη δυνατότητα μόνος του να φέρει τα μηχανήματα που θέλει.
- Ερ. Ούτε το Λαογραφικό αρχείο ποτέ σας χτύπησε την πόρτα;
- Γ.Γ. Ποτέ.
- Ερ. Άλλοι γνωστοί μουσικοί κ.λπ.; Η δουλειά δηλαδή αυτή σε έκανε να έρθεις σε επαφή με κάποιους ας τους πούμε επώνυμους, της εποχής εκείνης;
- Γ.Γ. Κοιτάξτε να σας πω. Έχω αφιέρωση, ένα δίσκο λόγω του ότι είχαμε φιλία, λόγω του HI-FI με τον Μάνο τον Χατζηδάκη. Ο Μάνος ο Χατζηδάκης ό,τι είχε στο σπίτι του ήτανε από μένα. Είχε κάποια άλλα, ήρθε μια μέρα, ήρθαμε σε επαφή και του είπα ότι θα σου στείλω αυτά που εγώ νομίζω. Κράτησέ τα μια βδομάδα να τα συγκρίνεις και με τα άλλα που έχεις και φώναξε και φίλους και σε μια βδομάδα αν δεν σου αρέσουν θα σου στείλω

να τα πάρω, χωρίς καμία επιβάρυνση. Αν όμως τα θες, θα με πληρώσεις. Δεν είχε περάσει μια βδομάδα, διότι εμένα με πήρε τηλέφωνο και μου λέει έλα να σου δώσω δυο - τρεις επιταγές, διότι τότε ο Μάνος όπως μου είχε πει ο ίδιος, έκανε μουσική για τον Γαλλικό κινηματογράφο και είχε έσοδα από κει. Και πήρα τις επιταγές μου και τις πληρώθηκα. Μετά. Έχω αφιερώσεις εδώ σχεδόν δίσκους δυο τρεις από την οικογένεια των Χαλκιάδων. Ότι έχουν στα σπίτια τους είναι από μένα. Από εισαγγελείς, θυμάμαι τώρα ποιους είχα...

Γ.Κ. Το στούντιο που είναι εκεί στους Αμπελοκήπους, από κάτω; Ένα στούντιο που το είχες φτιάξει εσύ; Δηλαδή εσύ, το μαγαζί;

Γ.Γ. Καλά, μωρέ... Εντάξει. Ε, τι αυτά; Αυτά δεν έχουνε καμία σχέση τώρα.

Ερ. Οι Χαλκιάδες 'παιρναν μηχανήματα από σας για να κάνουν ηχογραφήσεις;

Γ.Γ. Όχι για τα σπίτια τους. Όταν αυτοί ήθελαν να κάνουν ηχογραφήσεις πηγαίνανε στο στούντιο. Αυτοί όλοι οι επαγγελματίες ήθελαν να κάνουν ηχογράφηση υποτίθεται θα έρχονταν σε επαφή με κάποια εταιρεία. Ξέρω με τον Μάτσα, με την Κολούμπια, όταν υπήρχε.. Έτσι;

Ερ. Εσείς με δισκογραφικές εταιρείες...

Γ.Γ. Η Κολούμπια έχει δικά μου μηχανήματα.

Ερ. Με ποιες άλλες συνεργαστήκατε;

Γ.Γ. Με καμία.

Ερ. Με την Κολούμπια μόνο.

Γ.Γ. Δεν έκανα συνεργασία, απλά αγόρασε τα μηχανήματα.

Ερ. Ναι, δώσατε εσείς τα μηχανήματα..

Γ.Γ. Καμία συνεργασία δεν είχα. Πήρε αυτό που ήθελε, το πλήρωσε και τελείωσε η δουλειά.

Ερ. Από τις ηχογραφήσεις που είχατε κάνει εσείς ποιες γίνανε δίσκοι και ποιες τις πήρανε κάποια ιδρύματα για να τις χρησιμοποιήσουνε; Τις δώσατε κάπου;

Γ.Γ. Ηχογραφήσεις είχα κάνει με πολλούς λυράρηδες, αλλά όταν πέθανε ο Κώστας ο Μουντάκης ήρθε ο γιος του ο Μάνος και μου λέει «δώσε μου τα να τα κάνω cd». Ε, να βγάλει λεφτά. «Πάρτα παιδί μου», έκανα αντίγραφα και του τα 'δωσα και τα έκανε cd και με αναφέρει. Το λέει σαφώς. Άλλη

φορά... έχω και το γράμμα του για να μην μου πει κανείς γιατί τα 'δωσα και με παίρνει ο Σκορδαλός από το Ηράκλειο.

Ερ. Το γράμμα ποια 'νου, τίνος έχετε;

Γ.Γ. Του Σκορδαλού. Το έχω. Μου λέει ο Θανάσης, ναι μωρέ του λέω τι συμβαίνει, μου λέει «είχαμε κάνει κάτι ηχογραφήσεις και σου στέλνω το Φραγκάκη τον Κώστα και σε παρακαλώ Γιώργο να του τα δώσεις. Τα θέλουμε». «Να στα δώσω Θανάση», λέω εγώ. Ήρθε ο Κώστας εδώ ο Φραγκάκης και του τα 'δωσα. Και τα έκανε cd πέντε -έξι cd, με αναφέρουνε μέσα, έχουν και την φωτογραφία μου, είμαι αγκαλιά με το Σκορδαλό και πριν από είκοσι μέρες με πήρε ο Σηφογιώργης από τους Βώρους. «Γεια σου Γιώργη». «Γεια σου». «Τι κάνεις καλά; θα ήθελα όλα αυτά που γράψαμε». Να στα στείλω και του τα έστειλα χθες. Εχθές ήταν, όχι τα είχα στείλει πιο μπροστά.

Γ.Κ. Εχθές έστειλες του Μαρκογιάννη, του Ροδάμανθου και του Μαρκογιάννη.

Γ.Γ. Του Ροδάμανθου και του Μαρκογιάννη. Πάει ο Μαρκογιάννης στους Βώρους ή πήγε ο Σηφογιώργης στο σπίτι του Γιάννη του κράταγε το cd τα ακούει ο Γιάννης με παίρνει ο Γιάννης τηλέφωνο. «Κύριε Γιώργο θα μου στείλεις και μένα τα δικά μου». Να στα στείλω, μωρέ, να στα στείλω. Και του γράφω και ένα σημείωμα και του λέω «Γιάννη μου αυτά που σου στέλνω να τα προσέξεις, μην τα δώσεις πουθενά να έρθεις σε επαφή με μια εταιρεία για να πάρεις λεφτά. Στα δίνω για να κάνεις λεφτά. Γιατί είσαι επαγγελματίας, σου χρειάζονται. Και εν συνεχεία ήρθε και ο Ροδάμανθος, κάτι άκουσε μου λέει τα θέλω. Και πήγα χθες και του τα 'δωσα.

Ερ. Αλυσίδα όλοι.

Γ.Γ. Σε όλους δίνω.

Ερ. Πόσους περίπου έχετε γράψει;

Γ.Γ. Δεν παίρνω από κανέναν όμως, λεφτά. Ούτε μία δεκάρα. Και πληρώνω κι από πάνω τα ταχυδρομικά. Έδωσα έξι ευρώ εχθές.

(γελάνε)

Ερ. Θυμάστε πόσους έχετε γράψει;

Γ.Γ. Πόσους.

Ερ. Ναι, πόσους λυράρηδες;

- Γ.Γ. Ρε παιδιά αν ήξερα ότι θα με ρωτούσατε όλα αυτά θα τους μετρούσα. Πάντως θα φροντίσω να θυμηθώ μερικούς: Μουντάκη, Σκορδαλό, Σηφογιώργη, Κλάδο (από τις Μοίρες είναι), Ροδάμανθο, Ψαραντώνη...
- Γ.Κ. Χανιώτες;
- Ερ. Από το Ηράκλειο, τον Καρπουζάκη...
- Γ.Κ. Ωχ... Να τ' ακούσει ότι τον ξέχασες...
- Γ.Γ. Ναι, Καρπουζάκη. Ο άλλος ο Ανωγειανός...
- Ερ. Σκουλάς ή ο Καλομοίρης, Μανουράς;
- Γ.Γ. Μανουράς, τον έχω γράψει.
- Ερ. Όλα τα μεγάλα ονόματα
- Γ.Γ. Όλα τα μεγάλα ονόματα.
- Ερ. Ποιες θεωρείτε πιο σημαντικές από αυτές που έχετε;
- Γ.Γ. Του Σκορδαλού.
(γελάνε)
- Ερ. Είσαστε 'Σκορδαλικός';
- Γ.Γ. Αν τα έχεις καλά με το Θεό τους Αγίους τους έχεις ανάγκη;
- Ερ. Σας άφησε τότε να τον γράψετε πως έγινε και τον γράψατε;
- Γ.Γ. Ήταν φίλος μου και ερχότανε εδώ και τα γράφαμε. Εδώ και στην Αθήνα.
- Ερ. Αλλά η κυρία Νίνα είναι 'Μουντακιική'. Έχετε κόντρα;
- Γ.Γ. Κόντρα δεν έχουμε. Δεν σας είπα ότι δεν την έχω δείρει ακόμα;
(Γελάνε)
- Ερ. Οι περισσότερες είναι σε κλειστό χώρο, στουντιακές ας το πούμε, είναι σε χώρο σπιτιού ή είναι και εξωτερικές;
- Γ.Γ. Κοίταξε, φροντίσαμε να τις κάνουμε συμμαζεμένες για να γίνουν καλές, γιατί άμα είναι πολύς κόσμος φωνάζει ο ένας, φωνάζει ο άλλος, γίνεται χαβαλές. Τέτοιες έχω πολλές εγγραφές, αλλά δεν τις αναφέρω καν. Να σας βάλω κάτι ζωντανό να το ακούσετε;
- Ερ. Ναι.
- Γ.Γ. Να ακούσετε ζωντανά.
- Ερ. Άμα είναι εύκολο... Οι περισσότερες πάντως που έχετε είναι οι καλές ηχογραφήσεις σε χώρο σπιτιού, έτσι;
- Γ.Γ. Ακούστε και εκτιμήστε οι ίδιοι.

- Ερ. Λαουτιέρη φέρνανε οι ίδιοι με αυτόν που συνεργάζονταν, ας πούμε, ο Σκορδαλός; Με τι λαούτο έπαιζε;
- Γ.Γ. Με το Γιάννη, το Μαρκογιάννη. Έχω και το Βαγγέλη το Μαρκογιάννη, όταν λέμε λαούτο, εννοούμε λαούτο χρυσό.
- Ερ. Και ...ο Μανουράς ερχότανε στην Αθήνα;
- Γ.Γ. Ναι.
- Ερ. Τον γράφατε με δικό του και αυτό λαούτο;
- Γ.Γ. Ναι.
- Ερ. Ο Ψαραντώνης, όλοι αυτοί;
- Γ.Γ. Όλοι αυτοί.
- Ερ. Από ποια εποχή...
- Γ.Γ. Α! έχω γράψει και ... ποιον ξέχασα, τον Μελισσανάκη. Άλλος μεγάλος.
- Ερ. Από ποια εποχή αρχίσατε να τους ηχογραφείτε; Από το '50 από το '60 ή πολύ αργότερα με τα καλά μηχανήματα;
- Γ.Κ. Από το '55.
- Γ.Γ. Από τον καιρό που άρχισαν να λειτουργούν και να παίζουν λυράρηδες και να δημιουργούνται οι κρητικές ταβέρνες στην Αθήνα. Εκεί πηγαίναμε, εκεί που συγκεντρώνοντο οι... Εγώ τους έπαιρνα τους λυράρηδες πολλές φορές, περίμενα, έφτανε 2:00 ώρα, να πούμε, δεν είχε πολύ δουλειά η ταβέρνα, έτσι; Έκλεινε η ταβέρνα, ή πριν κλείσει ήτανε τρεις πελάτες, τους έπαιρνα εγώ τους λυράρηδες και πηγαίναμε σε ένα σπίτι φιλικό μου που γιορτάζανε, ή που είχανε γάμο. Θυμάμαι κάποτε πήγα στη Πλάκα, ξεσήκωσα τον Μουντάκη με το συγκρότημα ολόκληρο... παντρευόταν τι έκανε; Η Μαρία δεν παντρευότανε του Πέτρου;
- Γ.Κ. Αυτό ήτανε στους Αμπελοκήπους.
- Γ.Γ. Ναι, στους Αμπελοκήπους. Που πήγαμε στους Αμπελοκήπους. Τον πήρα λοιπόν και πήγαμε στους Αμπελοκήπους και καθίσαμε κάτω από το σπίτι, κι απάνω έπαιζε λυράρης, είχανε φωνάξει λυράρη και έπαιζε ο Τζιμάκης.
- Ερ. Ο Τζιμάκης από τα Χανιά.
- Γ.Κ. Αυτός ο Τζιμάκης έπαιζε στο μαγαζί του πατέρα μου.
- Ερ. Στο Μαγαζί του πατέρα σας έπαιζε;

- Γ.Κ. Ο πατέρας μου είχε εστιατόριο στο Ρέθυμνο, στον Πλάτανο, στις θρύσες από πίσω. Και τον θυμάμαι και εργότανε στο μαγαζί, εγώ ήμουν πιτσιρίκι...
- Ερ. Αυτός νομίζω ήτανε ζωτικότερος, ακόμα και τώρα.
- Γ.Κ. Τον θυμάμαι εκτός από την λύρα του και τη μουσική του είχε κατσαρά μαλλιά...
- Γ.Γ. Κόκκινα μαλλιά είχε, κόκκινα μαλλιά.
- Γ.Κ. Μου φαινότανε παράξενο το κεφάλι του. Από τα μαλλιά του.
- Ερ. Αυτός βιολί δεν έπαιζε;
- Γ.Γ. Λύρα, λύρα.
- Ερ. Γιατί παίζει και βιολί.
- Γ.Γ. Εγώ δεν τον έχω ακούσει με βιολί, μόνο λύρα.
- Ερ. Εγώ τον ξέρω με βιολί.
- Γ.Γ. Και λέω του Κώστα του Μουντάκη: «Ο Τζιμάκης είναι απάνω», εγώ τον γνώρισα από το δοξάρι, εμένα μόλις μου παίζεις μια δοξαριά θα σου πω ποιος λυράρης είναι. Λοιπόν, του λέω «εμείς θα κάτσουμε εδώ τώρα από κάτω, στο δρόμο, για καντάδα» Καθόμαστε από κάτω και αρχίζουμε και παίζουμε. Είχαμε κέφι, ρε παιδί μου, ήμασταν νέοι τότε είχαμε κέφια και τα λοιπά και ακούν από πάνω, ούτε που ξανάπιασε λύρα ο Τζιμάκης.
(Γελάνε)
- Γ.Κ. Τον κατημένο...
- Γ.Γ. Μπήκε ο Κώστας ο Μουντάκης μέσα τους σκόρπισε όλους.
- Ερ. Την εποχή εκείνη υπήρχε κάποια, ας την πούμε έτσι αντιπαράθεση, μεταξύ βιολατόρων και λυράρηδων στη Κρήτη, μεταξύ Ρέθυμνο και Χανιά.
- Γ.Γ. Στα Χανιά τους άρεσε να παίζουνε βιολί και να υποστηρίζουνε το βιολί. Εμένα προσωπικά δεν μ' άρεσε ποτέ το Χανιώτικο βιολί, πρόσεξε, ενώ μου άρεσε πάρα πολύ το Ηρακλειώτικο βιολί.
- Ερ. Όταν λέτε ότι δεν σας άρεσε...
- Ερ. Το Στειακό, θες να πεις.
- Γ.Γ. Ο Καλογερίδης ήτανε Σητειακός;
- Ερ. Βέβαια.
- Γ.Κ. Δερμιτζάκης, Καλογερίδης, Φραγκούλης...

(Γελάνε)

Γ.Γ. Φραγκούλης Μανώλης...

Ερ. Όταν λέτε ότι δεν σας άρεσε...

Γ.Γ. Φραγκούλης Μανώλης ο ερωτιάρης.

Ερ. Επειδή υπήρχε και αυτή η ιστορία που ανέφερες για τη Ραδιοφωνία, εμείς γνωρίζουμε μια ιστορία από τους Χανιώτες βιολάτορες, οι οποίοι μιλάνε για την εποχή εκείνη υπήρχε ένας πόλεμος από την...

Γ.Γ. Αυτόν δεν τον είχα ζήσει, ούτε είχα λάβει μέρος σε τέτοια πράγματα. Όχι. Πάντως αυτό που διαπιστώνω σήμερα είναι ότι και στα Χανιά που εξακολουθούν ακόμα ορισμένοι, σε ορισμένα σημεία να ευδοκιμεί το βιολί, αλλά οι σημερινοί βιολάτορες παίζουν πολύ καλύτερο βιολί από τους παλιούς. Δηλαδή παίζουνε Ρεθυμνιώτικα βιολί οι Χανιώτες, αλλά με παίξιμο ρεθυμνιώτικο.

Ερ. Κι αυτό είναι καλύτερο για σας;

Γ.Γ. Και για όλη την Κρήτη.

(γελάνε)

Ερ. Τι εννοείτε παίζουν ρεθυμνιώτικο, για πείτε μας λίγο, η μουσική είναι, το χρώμα είναι, τι είναι;

Γ.Γ. Θα μπορούσα να σας το πω αυτό, αν μου λέγατε εσείς ποια μουσική ακούτε.

Ερ. Ποια είναι η ερώτηση; Γενικά;

Γ.Γ. Ποια μουσική ακούτε εσείς;

Ερ. Δηλαδή γενικά;

Γ.Γ. Ποια μουσική σας αρέσει να ακούτε; Γενικά.

Ερ. Ας πούμε, αν θέλετε να πάρουμε γενικότερα τη μουσική, είναι καλός ο Vivaldi. Είναι ένα και ένα κάνουν δύο.

Γ.Γ. Ο Vivaldi.

Ερ. Ναι, ας πάρουμε τον Vivaldi, που είναι κάτι γνωστό.

Γ.Γ. Ωραία.

Ερ. Να σας πω και κάτι άλλο... λίγο αντίθετο;

Γ.Γ. Όχι αυτό που μου πάτε είναι καλό.

Ερ. Ναι.

- Γ.Γ. Αν συγκρίνετε το οποιοδήποτε έργο του Vivaldi με ένα έργο, ας πούμε, το Βραδεμβούργιο κονσέρτο του Bach θα καταλάβετε τη διαφορά;
- Ερ. Ναι.
- Γ.Γ. Θα την καταλάβετε; Αν σας πω γιατί μπορείτε να μου πείτε;
- Ερ. Υπάρχουν κάποια στοιχεία...
- Γ.Γ. Μισό λεπτό. Εδώ σας σταματώ. Ακριβώς αυτή η σχέση είναι μεταξύ χανιώτικου και ρεθυμνιώτικου παιξίματος.
- Ερ. Υπάρχουν δηλαδή κάποιες λεπτές διακρίσεις, κάποια σημεία...
- Γ.Γ. Χονδρές, όχι λεπτές. Φτάνει να ξέρεις όμως, αν δεν ξέρεις δεν μπορείς να καταλάβεις όμως. Γι' αυτό σας ρώτησα και σας έκανα αυτό το τεστ για να μπορέσετε και σεις να καταλάβετε τι εννοώ. Είναι άλλο το παίξιμο το ρεθυμνιώτικο και τελικά διαφορετικό το παίξιμο των Χανιωτών.
- Ερ. Να το πω διαφορετικά. Μας είπατε πριν για τον Καραγκιουλέ. Εκεί όταν ηχογραφήσαμε τους βιολάτορες πολλές φορές μας παίζανε τον πρώτο ή το δεύτερο Καραγκιουλέ. Έτσι τους λέγανε τους συρτούς. Καραγκιουλέδες υπάρχει και στο Ρέθυμνο.
- Γ.Γ. Ο ίδιος Καραγκιουλέδες είναι.
- Ερ. Ο συρτός δηλαδή παίζεται και εκεί;
- Γ.Γ. Με τη διαφορά ότι αλλιώς τον παίζουν στα Χανιά και αλλιώς στον παίζουν στο Ρέθυμνο.
- Ερ. Ναι, αυτό το αλλιώς τι είναι;
- Γ.Γ. Αυτό το αλλιώς δεν μπορώ να σας το πω.
- Ερ. Έχει να κάνει με τα γυρίσματα...
- Γ.Γ. Όχι, τα γυρίσματα είναι τα ίδια. Ο συρτός είναι συρτός, σχεδόν δεν αλλάζει, αλλά το παίξιμο είναι διαφορετικό. Κι εγώ αν πιάσω τη λύρα θα στον παίξω τον Καραγκιουλέ, αλλά θα τον ακούσετε ρεθυμνιώτικα. Εάν τον παίξετε και χανιώτικα και το έχω και χανιώτικα αλλά να μην τον κάνουμε αυτό τώρα θα μας πάρει πολλή ώρα.
- Ερ. Είπατε ότι δεν σας αρέσει το χανιώτικο, γιατί δεν σας αρέσει;
- Γ.Γ. Το παίξιμο δεν μ' αρέσει. Δεν έχω δικαίωμα να πω αυτό δεν μ' αρέσει και αυτό δεν μ' αρέσει;
- Ερ. Τι δεν θα σας αρέσει αυτό ρωτάω...

Γ.Γ. Ότι δεν μ' άρεσε και στο Βραδευμβούργειο Κονσέρτο. Το άκουσα μία φορά το άκουσα δύο, το άκουσα τρεις, ενώ όταν άκουγα, ας πούμε, τον Κουρέα της Σεβίλλης χαιρόμουν να το ακούω. Στη Λυρική σκηνή, ξέρετε, όταν επρόκειτο να ανεβεί ένα έργο γιατί είχα πολύ επαφή με τους ανθρώπους αυτούς, έλεγαν «πολύ ωραία που αποφάσισαν να ανεβάσουν αυτό το έργο έχει πολύ ψαχνό και θα το χαρούμε, έχει μελωδίες έχει ψαχνό, όταν επρόκειτο να ανεβάσουν ας πούμε Βάγκνερ, ας πούμε έναν άλλον...

Ερ. Alban Berg, λέμε τώρα δεν ανεβάζει η Λυρική έργο...

Γ.Γ. Ρίχαρτ Στράους, όχι Johannes Strauss, Ρίχαρντ Στράους, έχει πολύ κόκαλο, δεν τον θέλουμε, δεν μας αρέσει. Καταλαβαίνετε, πρέπει να καταλαβαίνετε τις διαφορές αφού ασχολείστε με τη μουσική καταλαβαίνετε τι θέλω να πω. Αλλά να μου ξεψαχνίσετε πώς το καταλαβαίνω εγώ.

(γελάνε)

Ερ. Να σας πω κάτι, από τις ηχογραφήσεις που κάνατε, ηχογραφήσατε και από διάφορες περιοχές φαντάζομαι, όχι μόνο από το Ρέθυμνο, έχετε ηχογραφήσει και από Χανιά και...

Γ.Γ. Από Ηράκλειο, από Λασιθί.

Ερ. Διαπιστώσατε διαφορές στο ρεπερτόριο, δηλαδή στους σκοπούς...

Γ.Γ. Τεράστιες. Τεράστιες.

Ερ. Μπορείτε να μας περιγράψετε λίγο το ρεπερτόριο κάθε περιοχής;

Γ.Γ. Βεβαίως.

Ερ. Έτσι να μας πείτε τι χαρακτηρίζει το Ρέθυμνο τι χαρακτηρίζει τα Χανιά.

Γ.Γ. Η Σητεία, οι Σητειακοί που συμπεριλαμβάνεται και ο κύριος... παίζουν πολύ ωραία, πολύ ωραίες κοντυλιές. Πολύ ωραίες κοντυλιές, κοντυλιές που τις ακούς...

CD 2

Γ.Γ. (συνέχεια) και σηκώνεται η τρίχα σου, όταν είναι φεγγάρι και σου κάνουνε καντάδα απ' έξω από το σπίτι σου και είσαι και νέος, να νιώθεις νέος το αίμα σου να βράζει και έχει και Άνοιξη. Γιατί κάποιος διάβαζε ένας γέρος διάβαζε μια εφημερίδα η οποία... προχθές έλεγε η εφημερίδα, έγραφε η εφημερίδα «Ηρθε η Άνοιξις», έγραφε η εφημερίδα. Και του λέει μια κοπέλα

«έλα μπάρμπα ήρθε η Άνοιξη», δηλαδή θα νιώθεις καλύτερα. «Ναι παιδί μου, το διαβάζω και στην εφημερίδα», απάντησε ο γέρος. Ο γέρος το διάβαζε στην εφημερίδα, δεν το 'νιώθε. Η κοπέλα όμως δεν χρειαζόταν να το διαβάσει στην εφημερίδα, γιατί το 'νιώθε, έβραζε το αίμα της... Τώρα στο Ηράκλειο είναι ανακατεμένα τα πράγματα, γιατί παίζουν και Ηρακλειώτικα και κοντυλιές και παίζουνε και συρτά. Κι εκεί έχει ανακατευτεί το πράγμα τώρα τελευταία γιατί έχουν πάει πολλοί Ρεθυμνιώτες καλλιτέχνες στο Ηράκλειο και έχουν μάθει τους Ηρακλειώτες και παίζουν όπως παίζουν και στο Ρέθυμνο. Και γι' αυτό θα ακούσετε πολλούς λυράρηδες Ηρακλειώτες να μην ξεχωρίζει το παίξιμο τους από των Ρεθυμνίων, απ' των Ρεθυμνιωτών. Όπως είναι ο Καρπουζάκης ο Μανόλης, ο Σκορδαλός, όπως είναι ο Σκουλάς, όπως είναι ο Ροδάμανθος, όπως είναι όλοι αυτοί...

Γ.Κ. Ο Κλάδος;

Γ.Γ. Ο Κλάδος, παίζουνε Ρεθυμνιώτικα, ας πούμε, αλλά παίζουνε και Ηρακλειώτικα. Στο Ρέθυμνο παίζουνε συνήθως...

(Διακοπή)

Ερ. Ωραία είχαμε μείνει λοιπόν στο Ηράκλειο...

Γ.Γ. Λοιπόν στο Ηράκλειο... Στο Ρέθυμνο εξακολουθούν να παίζουνε Ρεθυμνιώτικα. Δεν έχουνε φθαρεί εκεί, δεν έχουν ανακατευτεί.

Ερ. Το κύριο... οι κύριες μελωδίες που παίζουν στο Ρέθυμνο είναι τα συρτά;

Γ.Γ. Η κύρια μελωδία που παίζουν στο Ρέθυμνο είναι η Σούστα.

Ερ. Η Σούστα, όπως λέμε κοντυλιές, ας πούμε, στην Ανατολική.

Γ.Γ. Η Σούστα. Ρεθυμνιώτικη Σούστα.

Ερ. Τα Συρτά έρχονται σε δεύτερη μοίρα;

Γ.Γ. Και τα συρτά, το ίδιο είναι. Συρτά, Σκορδαλός συρτά, Ρεθυμνιώτης.

Ερ. Και στο Ηράκλειο ποιο είναι το πρώτο;

Γ.Γ. Οι Ηρακλειώτικες κοντυλιές, ναι οι Ηρακλιώτικες κοντυλιές, με βιολί.

Ερ. Στο Ρέθυμνο έτσι, παίζουνε πηδηχτό;

Γ.Γ. Βεβαίως.

Ερ. Αλλά είναι πολύ πιο κάτω σε ζήτηση ο πηδηχτός;

- Γ.Γ. Κοιτάξτε να δείτε... Περιορισμένες είναι οι κοντυλιές που αντιπροσωπεύουν το χορό πηδηχτό. Αυτό το πηδηχτό, αφού τελειώσουν οι κοντυλιές έχουν γυρίσματα και αλλαγές τόνων κ.λπ. στο τέλος καταλήγουν οι χοροί και οι χορευτές σε ένα πηδηχτό. Και ο πηδηχτός είναι παντού ο ίδιος. Είτε στο Ηράκλειο είτε στο Ρέθυμνο, είναι ο ίδιος.
- Ερ. Σαν ρεπερτόριο λέω.
- Γ.Γ. Σαν ρεπερτόριο. Πάντα υπάρχει πηδηχτός, όπου χορεύουν υπάρχει και πηδηχτός, γιατί οι χοροί οι κρητικοί δεν είναι πολύ. Δηλαδή πεντοζάλης, πηδηχτός, συρτά, σούστα. Αυτά είναι.
- Ερ. Σιγανός;
- Γ.Γ. Ο σιγανός γίνεται μετά γρήγορος και μετά γίνεται πηδηχτός. Και μαλεβιζιώτης.
- Ερ. Ο μαλεβιζιώτης δεν είναι ο πηδηχτός;
- Γ.Κ. Όχι.
- Γ.Γ. Αλλού τον λένε τον μαλεβιζιώτη και πηδηχτό, όπως δεν είναι. Διαφέρει.
- Ερ. Σε τι;
- Γ.Γ. Στα βήματα.
- Ερ. Στα βήματα.
- Γ.Κ. Και στη μελωδία.
- Ερ. Αυτό που λένε καστρινός;
- Γ.Γ. Αυτός ... Ο πηδηχτός, αυτός....
- Ερ. Ο πηδηχτός είναι ο καστρινός. Στο Ρέθυμνο δηλαδή αν ακούσουμε και μας πούνε τώρα θα σου παίξω καστρινό...
- Γ.Γ. Ο μαλεβιζιώτης.
- Ερ. Ή τώρα θα σου παίξω πηδηχτό θα πρέπει να περιμένω ηχητικά άλλο πράγμα;
- Γ.Γ. Άλλο πράγμα.
- Ερ. Άλλη μουσική, άλλα γυρίσματα;
- Γ.Γ. Άλλα γυρίσματα.
- Ερ. Είναι πιο κοφτά ας πούμε του μαλεβιζιώτη;
- Γ.Γ. Κι άλλο χρόνο. Κοφτά; Κοψίματα έχουν όλα, αλλού είναι τα κοψίματα του ενός και αλλού τα κοψίματα του άλλου.

- Ερ. Και στα βήματα είπατε διαφέρουν αυτά;
- Γ.Γ. Διαφέρουν και στα βήματα. Βέβαια.
- Ερ. Όταν ακούσω εγώ πεντοζάλι Ρεδυμνιώτικο...
- Γ.Γ. Με το πεντοζάλι το Ηρακλειώτικο είναι το ίδιο πράγμα. Ο χρόνος είναι ο ίδιος. Ο χρόνος ο ίδιος. Ο Σκορδαλός έβγαλε πολλά πεντοζάλια. Και τα έβγαλε όσο καιρό ήτανε στο Ηράκλειο. Αυτά παίζονται και στο Ρέθυμνο. Τώρα εγώ, ειδικά εγώ μπορώ να σου ξεχωρίσω ποιο πεντοζάλι είναι επηρεασμένο από τους Ηρακλειώτες και ποιο είναι επηρεασμένο από τους Ρεδυμνιώτες, αλλά εσύ δεν μπορείς.
- Ερ. Κοντυλιές παίζουν στο Ρέθυμνο;
- Γ.Γ. Παίζουνε. Κι εδώ το ίδιο πράγμα θα το πούμε. Άλλες κοντυλιές στο Ηράκλειο, άλλες στο Ρέθυμνο. Τώρα εγώ να σας διατυπώσω διά του λόγου τις διαφορές δεν μπορώ. Μόνο με το αυτί.
- Ερ. Όχι αυτά που μας λέτε είναι πολύ σημαντικά. Όταν τις ονομάζουν τις κοντυλιές, πώς τις λένε στο Ρέθυμνο;
- Γ.Γ. Κοντυλιές.
- Ερ. Λένε όπως ας πούμε στη Σητεία ο κύριος Μανόλης Κοντυλιές του Καλογερίδη, Κοντυλιές του Δερμιτζογιάννη.
- Γ.Γ. Άλλο. Αν θέλει να τις ονοματίσει ποιανού είναι, ναι, μπορεί. Αλλά στο Ηράκλειο βρέθηκε ένας Καλογερίδης ο οποίος ήτανε φωτογράφος στο επάγγελμα, ο οποίος είχε σπουδάσει στην Ιταλία μουσική, τώρα πώς από μουσικός έγινε φωτογράφος δεν ξέρω, κάποιιοι άλλοι ειδικοί μπορούν να ξέρουν, να το έχουν μελετήσει το θέμα, εγώ δεν είμαι μελετητής, ξέρω ό,τι ξέρω.
- Ερ. Ναι και ξέρετε πολλά.
- Γ.Γ. Αυτός έγραψε πολλά Ηρακλειώτικα τα οποία μείνανε, μακάρι να υπήρχαν καινούργια, τα έχω όλα βέβαια, αλλά είναι λίγο φθααρμένοι οι δίσκοι, θα τα ξαναγράψω μετά, αριστουργήματα, σε παρτιτούρες δεν τα άφησε ο άνθρωπος. Δεν ξέρω ... Έγραφε παρτιτούρες ε;
- Ερ. Έχει γράψει και παρτιτούρες. Υπάρχουν τα χειρόγραφα.
- Γ.Γ. Αλλά δεν άκουσα κανέναν να έχει κάνει να μπορέσω να καταλάβω τις διαφορές. Γιατί κάποιος, κοιτάζτε, κάποιος θέλησε να αντιγράψει τη

Σούστα του Καρεκλά. Εφημιζέτο. Την καλύτερη σούστα την έχει γράψει σε δίσκο ο Καρεκλάς. Κάποτε λοιπόν, ο γιος του Μουντάκη, ο οποίος ήταν πάλι στην Ραδιοφωνία και έκανε προγράμματα, είπε κι έτυχε να το ακούσω, «θα ακούσετε τώρα τη Σούστα του Καρεκλά». Κι αρχίζω εγώ να ακούω. Κι ακούω τη Σούστα του Καρεκλά. Ομολογώ ότι δυσκολεύτηκα να ξεχωρίσω ότι δεν είναι του Καρεκλά γιατί αυτός που εφρόντισε να την κάνει δεν εφρόντισε να μπει μέσα στις φλέβες του Καρεκλά, να μπορέσει να αποτυπώσει απολύτως ορισμένες λεπτομέρειες. Λεπτομέρειες. Δηλαδή ο καθένας θα μπορούσε να πιστέψει ότι είναι του Καρεκλά. Αλλά εγώ αμέσως πήρα τηλέφωνο την Ραδιοφωνία και βρίσκω τον Μάνο, τον οποίο Μάνο μπορείτε να τον ρωτήσετε.

Ερ. Τον Μουντάκη.

Γ.Γ. Τον Μουντάκη. Και του λέω «αγαπητέ κύριε Μάνο αυτή η σούστα που έπαιξες δεν είναι του Καρεκλά». «Τι λέτε κύριε Γιώργο», μου λέει. «Την βρήκα», μου λέει, «στην Ραδιοφωνία». Του λέω «δεν είναι Καρεκλάς. Πάρτο είδηση». Και όταν πια του μίλησα λιγάκι έντονα δεν μου μίλησε. Μου λέει «καλά κύριε Γιώργο» και μου 'κλεισε το τηλέφωνο. Και τελείωσε. Αυτός τι έκανε, όμως; Πήρε το δίσκο μαζί του και το πάει στο βράδυ στον πατέρα του, στον Μουντάκη, και του λέει «ρε πατέρα αυτό το δίσκο γράφει ότι είναι του Καρεκλά. Να στον βάλω να τον ακούσεις να μου πεις αν είναι του Καρεκλά ή δεν είναι». Του λέει «γιατί», «γιατί με πήρε ο Γκόγκας και μου είπε πως δεν είναι του Καρεκλά». Λέει «βάλτο στο πικάπ». Το βάζει στο πικάπ τον δίσκο, τον ακούει ο Μουντάκης ... «ο Γκόγκας είχε δίκιο», του λέει. «Δεν είναι του Καρεκλά».

Ερ. Και έτσι όπως τον έπαιξες δεν είναι του Καρεκλά.

Γ.Γ. Ο δίσκος όπως τον έπαιξε. «Δεν είναι του Καρεκλά. Έχει δίκιο ο Γιώργος. Και όταν σου λέει κάτι να τον ακούς». Με πήρε την άλλη μέρα ο Μάνος και μου λέει «κύριε Γιώργο έτσι και έτσι έκαμα. Έχετε δίκιο γιατί και ο πατέρας μου μου είπε τα ίδια πράγματα, αλλά εγώ» μου λέει «πού να το φανταστώ». Βλέπετε;

Ερ. Συγγνώμη η ηχογράφηση που τη βρήκε και είπε ότι είναι αυτή του Καρεκλά;

- Γ.Γ. Στην Ραδιοφωνία. Η Ραδιοφωνία δεν έχει δίσκους!
- Ερ, Ποιος έπαιζε;
- Γ.Γ. Έλεγε ο δίσκος ο Καρεκλάς. Κάποιος είχε γράψει Καρεκλάς.
- Ερ. Έπαιζε κάποιος λοιπόν το σκοπό του Καρεκλά, ε;
- Γ.Γ. Ναι. Εγώ τον δίσκο δεν τον είδα, τον άκουσα. Αν εμένα μου παίζεις ένα δίσκο του Μανόλη και να μου πεις αν είναι ο Μανόλης, θα σου πω άντε πήγαινε... Δεν το ξέρω τον Μανόλη πως παίζει...;
- Ερ. Να σας πω σε αυτό που σας ρώτησε η Ειρήνη με τις κοντυλιές, στο Ρέθυμνο θα συναντήσουμε να λένε τη κοντυλιά από λα, ή από ρε...;
- Γ.Γ. Όχι ποτέ. Αυτό μόνο στο Ηράκλειο.
- Ερ. Μόνο στο Ηράκλειο. Δηλαδή στο Ρέθυμνο λένε ότι παίζουμε κοντυλιές.
- Γ.Γ. Ναι γιατί είναι πρακτικοί, δεν ξέρει κανείς από όλους αυτούς νότες.
- Ερ. Και πώς τη ξεχωρίζουνε την μια κοντυλιά από την άλλη, τον σκοπό δηλαδή;
- Γ.Γ. Αμέσως θα στο πω. Θα στο πω αμέσως. Θα σου πω κάτι άλλο. Θα σε πάω διαμέσου... Κάποτε επρόκειτο ο Σίμων ο Καρράς, τον είχατε γνωρίσει;
- Ερ. Λίγο, μεγάλος, στο τέλος, στο τέλος.
- Γ.Γ. Εμένα με λάτρευε όχι με αγαπούσε, με λάτρευε. Δεδομένου ότι πήγαινα με τη γυναίκα μου και δεν σταματάγαμε στον πρώτο όροφο που έχει η εκκλησία ή στον δεύτερο όροφο που έχει για μουσική, παρά πήγαίναμε στον τρίτο όροφο για να φάμε. Και πήγαίναμε και καθόμασταν και τρώγαμε το μεσημέρι ... κι η γυναίκα του κι εγώ. Και αυτός και η γυναίκα του... και ο ίδιος με λάτρευε και μου έλεγε «έλα ρε Καλαμάτα που έμαδες να παίζεις λύρα.» και με κάλεσε να παίξω λύρα σε μια εκδήλωση των Κωνσταντινοπουλιτών στην αίθουσα του Παρνασσού στη πλατεία Καρύτση. Κάνω λάθη ορισμένες φορές ξεχνάω, όπως ξέχασα προηγουμένως και είπα «Ο κουρέας της Σεβίλλης» του Verdi, ενώ είναι του Rossini δεν είναι;
- Ερ. Ναι, ναι.
- Γ.Γ. Απλώς να μην ακουστεί ... Κάναμε πρόβες στο σπίτι του Σίμωνος του Καρρά. Και ήμασταν πολλοί. Κι εγώ έπαιξα με τη λύρα, είχα μαζί μου λαουτιέρη το Μανόλη το Σαλούστρο, ένα πολύ καλό λαούτο. Πειδαρχούσα

σε ό,τι ήθελε ο Σίμων. Να παρουσιάσει, πειδαρχούσα και έπαιζα όπως αυτός ήθελε και ό,τι αυτός ήθελε. Αφού τελειώσαμε όλο αυτό το πράγμα λένε τα παιδιά, που δεν ήτανε Κρητικοί, γιατί δεν ήτανε Κρητικοί «παίξε μας κάτι κύριε Γκόγκα γρήγορο κρητικό, allegro». «Τι να σας παίξω μωρέ τι να σας παίξω», άρχισα... επέμεναν λοιπόν, λέω «να σας παίξω, να σας χαλάσω το χατίρι;»

Ερ. Μέχρι τότε τι του παίζατε, στον Καρρά; Είπατε ότι πηγαίνετε με τις διαταγές του και αυτό που ήθελε του παίζατε.

Γ.Γ. Είχε ορισμένες... ήθελε να παρουσιάσει αυτά που ήθελε εκείνος.

Ερ. Ας πούμε, τι σκοπούς σας έλεγε, δεν θα παίζεις αυτόν θα παίζεις τον άλλον.

Γ.Γ. Ναι κάποιους σκοπούς που ήθελε να είχανε σχέση με τη Μικρά Ασία.

Ερ. Και ξέρατε και τέτοια;

Γ.Γ. Ήξερα απ' όλα ήξερα, βεβαίως. Πολλά ήξερα. Και καλαματιανά ήξερα και τσάμικα και τανγκό ήξερα και βαλς ήξερα.

Ερ. Και τα παίζατε στη λύρα αυτά;

Γ.Γ. Ναι, στη λύρα.

Ερ. Οι βιολάτορες που λένε στην λύρα δεν παίζονται τα τανγκό και τα βαλς...

Γ.Γ. Θα σας το αποδείξω πολύ καλά τώρα αν παίζετε καλά ή όχι, αμέσως.

Ερ. Συνεχίστε να μας πείτε πως ξεχωρίζουνε τις κοντυλιές.

Γ.Γ. Ναι, συνεχίζω, θα πάμε μέσω Κολοπετινίτσας... Ας γράφονται και αυτά δεν πειράζει. Λοιπόν. Βλέπω έναν... την ώρα που έπαιζα, άρχισα κι έπαιζα, κι άλλοι τρα λα λα, τρα λα λα, και χορεύαν κι άλλοι, κάνμε κέφι δηλαδή με λίγα λόγια. Βλέπω έναν ηλικιωμένο κύριο και είχε γουρλώσει τα μάτια του και με κοίταζε τα δάκτυλα μου πηγαίνανε ούτε προλάβαινε να τα δει. Εργαστάσιο. Πηγαίνανε πολύ γρήγορα, αλλά δεν προλάβαινες να τα βλέπεις. Είχε γουρλώσει. Κάποτε τελειώσαμε, σταμάτησα, φινίτο. Έρχεται κοντά μου αυτός και μου λέει διαμέσου του Σίμωνος να ξαναπαίξω κάτι που ήθελε. «Άρχισε να παίζεις», μου λέει, «την αρχή».

Ερ. Κρητικό ήταν αυτός που σας ζήτησε;

Γ.Γ. Κρητικό. Έπαιζα, κρητικό μου ζήτησε. Άρχισα και έπαιζα «Ευχαριστώ. Για ξαναπαίξτε το». Το ξαναπαίξω, «για ξαναπαίξτε το», το ξαναπαίξω και τον βλέπω γυρίζει, πάει και πιάνει ένα βιολί και αρχίζει να γραντζουνάει.

Να το βγάλει, δεν του 'βγαίνει. Το ξαναπαίζω εγώ, κατάλαβα τι ήθελε, το ξαναπαίζω εγώ πιο σιγά, δεν του 'βγαίνει. Το ξαναπαίζω πιο σιγά ακόμα, δεν του 'βγαίνει, ε! αϊ στο διάολο, κολόγερε, λέω εγώ ... αφού δεν ξέρεις ... Ξέρετε παιδιά ποιος ήτανε εκείνος ο κύριος, ο Ζεχρούντιν ο Μενουχίν.

Ερ. Δεν του 'βγαίνει το κρητικό.

Γ.Γ. Δεν του 'βγαίνει, μετά έμαθε άλλα, κάποια άλλα, γιατί ήθελε να μάθει ελληνικά, και έχει βγάλει και έναν δίσκο με τη Σαμίου.

Ερ. Μάλιστα.

Γ.Γ. Το ξέρατε αυτό;

Ερ. Όχι, όχι.

Γ.Γ. Σας το λέω εγώ.

Ερ. Ο Μενουχίν;

Γ.Γ. Ο Μενουχίν.

Ερ. Όταν θα πάμε κάτω στην Κρήτη...

(διακοπή)

Γ.Γ. Γυρίζει ο Μενουχίν και λέει στον... «Σίμωνα, αυτοί είναι οι καλλιτέχνες που μάθαμε να διαβάζουμε παπαγαλίστι μία παρτιτούρα και την αποδίδουνε χωρίς να κάνουνε πρόβα. Είμαστε τόσο σβέλτοι χωρίς... έτσι...; Βέβαια την έβγαξε ο Μενουχίν, αλλοίμονο... Απ' τα καλύτερα βιολιά του κόσμου, ήτανε. Και για αυτό πας σε μια ορχήστρα και βλέπεις να παίζουνε δέκα πρώτα βιολιά, δέκα δεύτερα, δέκα τρίτα, και σου κάνει εντύπωση όχι ποιος είναι ο ήχος, αλλά τα δοξάρια που πότε πάνε πάνω και πότε γυρίζουνε. Και λες δεν θα κάνει κανείς καμιά ανάποδη ... παίξιμο, το δοξάρι όλοι. Αυτοί έτσι το διαβάζουνε έτσι το παίζουνε. Αλλά, να το κρατήσεις στο μυαλό σου, να το παίζεις και αύριο». Του λέω «μπορώ να το παίξω, αλλά όχι ίδιο. Θα είναι κάπως αλλιώς, ανάλογα με το κέφι που 'χω θα μου βγει. Δεν μου βγαίνει πάντα το ίδιο».

Ερ. Είναι η σειρά των γυρισμάτων που αλλάζει ή είναι τα στολιδάκια που βάζετε;

Γ.Γ. Αναλόγως αυτά που θα θυμηθώ εκείνη την ώρα, μπορεί να παραλείψω μερικά και να βάλω άλλα. Όπως μου 'ρθει.

Γ.Κ. Αυτοσχεδιασμός είναι..

Ερ. Τι είπατε κυρία Νίνα; Αυτοσχεδιασμός;

Γ.Κ. Ε, ναι. Αυτοσχεδιασμός.

Γ.Γ. Θυμάμαι κάποτε στο χωριό στις 8 Σεπτεμβρίου της Παναγίας, είχαμε έναν λυράρη στο Άνω Μέρος, ήτανε τυφλός, ολότυφλος, αλλά καλός λυράρης, και όταν άρχιζε να παίζει πεντοζάλι λέγανε μαντινάδες αντικρουστές ο ένας του άλλου, καθότανε στη μέση του χορού τότε, δεν υπήρχαν πάλκα τότε και τα λοιπά... Στη μέση του... Και λέγανε μαντινάδες ο ένας τ' άλλου. Μπορεί ο πεντοζάλης να κράταγε τρεις ώρες. Στη μια ώρα, μιάνμισυ πάνω, κουραζότανε και θυμάμαι και μου φώναζε «Γκόγκα, ε που είσαι βρε Γκόγκα». Έτσι μιλάγε, έτσι φώναζε, κοφτά. «Έλα μωρέ να με ξεκουράσεις, έλα να με ξεκουράσεις». Και πήγαινα που λες κι εγώ, λαγούτο έπαιζε... μάλλον όχι λαγούτο, μαντολίνο τότε, στην κατοχή ήτανε μαντολίνο δεν είχαμε λαούτο, ήτανε στο τέλος. Μαντολίνο, πάνω κάτω, ο ρυθμός δηλαδή ετηρείτο μέχρι να μου δώσει τη λύρα και να μπω πάλι στο ρυθμό και να συνεχίζω να παίζω πεντοζάλια, άλλα, αυτά που εγώ θυμόμουνα. Και διότι ορισμένα θυμόμουνα ότι τα είχε παίζει αυτός, εφρόντιζα να μην παίζω τα ίδια να παίζω κάποια άλλα. Έτσι γίνεται. Μόνο οι καλλιτέχνες... και μου κάνει εντύπωση... βέβαια, να λένε καλλιτέχνη μόνο αυτός που έχει πτυχίο και ξέρει να διαβάξει νότες! Για μένα καλλιτέχνης είναι αυτός που μπορεί να θυμάται και να μπορεί να βγάλει ένα γλέντι ένα ή δύο μερόνυχτα, ενώ ο άλλος που διαβάξει παρτιτούρα θα διαβάσει μια παρτιτούρα θα κάνει ένα πρόγραμμα μιας ώρας μιάνμισυ ώρα το οποίο έχει μελετήσει, θα πάει σπίτι του. Αυτός δεν είναι για μένα καλλιτέχνης. Καλλιτέχνης είναι αυτός που μπορεί να βγάλει δυο βράδια, τρεις βραδιές γλέντι και να κρατάει τον κόσμο ζωντανό να μην κοιμάται και να κάνει κέφι.

Ερ. Άρα μειονέκτημα είναι κανείς να γνωρίζει νότες. Έτσι δεν είναι;

Γ.Γ. Τελικά δεν είναι μειονέκτημα γιατί αν δεν γνωρίζεις νότες, δεν είσαι καλλιτέχνης. Έτσι είναι και έτσι πρέπει να είναι. Αλλά θέλω να πω κι απ' την άλλη μεριά που λένε «αυτός είναι λυράρης» δεν του δίνουν σημασία διότι είναι λυράρης. Λυράρης είναι... και ο Ζαμπέτας δεν ήξερε να γράψει το κλειδί το Σολ, αλλά έβγαλε τραγούδια που δεν τα έχει γεννήσει ο νους των πτυχιούχων.

- Ερ. Είπατε προηγουμένως και είπε και η κυρία Νίνα αυτοσχεδιασμούς κάνει κανείς όταν παίζει.
- Γ.Γ. Ακριβώς, αυτό κάνει ελεύθερος... ο ελεύθερος παίκτης κάνει αυτοσχεδιασμούς, δηλαδή οι καλύτεροι σκοποί βγαίνουνε την ώρα σ' ένα πανηγύρι την ώρα που είσαι στο φουλ και παίζεις και τα δάκτυλα μόνα τους δεν σκέφτεσαι τα δάκτυλα μόνα τους παίζουνε. Μπορεί να μιλάς και τα δάκτυλα κάνουν τη δουλειά τους. Λες και είναι άλλο μυαλό εδώ και άλλο μυαλό εκεί.
- Ερ. Άλλο στο χέρι και άλλο στο κεφάλι.
- Γ.Γ. Δεν σου κάνει εντύπωση αυτό; Ενώ ο άλλος που κάθεται και διαβάζει σολφέζ βγάνει τα μάτια του εκεί πέρα, παίζει και τα μάτια του είναι εκεί. Αν του βγάλουν το σολφέζ δεν θα ξέρει τι του γίνεται.
- Ερ. Όταν λέτε αυτοσχεδιασμό υπάρχει σε όλους τους σκοπούς... αυτοσχεδιάζουν οι Ρεθυμνιώτες;
- Γ.Γ. Σε όλους.
- Ερ. Και στη σούστα και στα συρτά...
- Γ.Γ. Σε όλους. Σε όλους. Και δεν ισχύει μόνο για την κρητική μουσική και για τα κλαρίνα... και για όλα.
- Ερ. Εσείς που θα το εντοπίζατε ότι ο αυτοσχεδιασμός γίνεται στην μουσική μόνο ή όταν λέει μαντινάδα;
- Γ.Γ. Η μαντινάδα δεν είναι αυτοσχεδιασμός. Πρέπει να είσαι ποιητής για να βγάζεις μαντινάδες, ενώ αυτοσχεδιασμός, για να βγάλεις έναν σκοπό πρέπει τα δάκτυλα σου να τον εβγάλουνε το σκοπό.
- Ερ. Όταν θα βάλουνε διαφορετικά γυρίσματα στον μαλεβιζιώτη αυτό είναι αυτοσχεδιασμός ή δεν είναι;
- Γ.Γ. Είναι σαν να βάζεις μια ταινία ανάποδα. Έχεις ακούσει μουσική ανάποδα ταινία;
- Ερ. Δηλαδή για να καταλάβω κύριε Γιώργο, δηλαδή υπάρχει...ο κάθε σκοπός έχει μία σειρά από το Άλφα μέχρι το Ωμέγα;
- Γ.Γ. Βεβαίως.
- Ερ. Ακόμα και οι κοντυλιές;
- Γ.Γ. Σαφώς, ακόμα και οι κοντυλιές.

- Ερ. Και την τηρούνε...
- Γ.Γ. Όλοι απαξάπαντες. Και αν δεν την τηρήσουν δεν είναι καλλιτέχνες. Δεν είναι λυράρης.
- Ερ. Εσείς ακούγοντας ας πούμε έναν συρτό ξέρετε τώρα που θα το γυρίσει και που θα πάει;
- Γ.Γ. Το που θα το γυρίσει δεν ξέρω, αλλά...
- Ερ. Εκεί μπαίνει ο αυτοσχεδιασμός;
- Γ.Γ. Δηλαδή κοιτάζτε. Αμα ξεκινήσει ένας συρτός μπορώ να σου πω το γύρισμα αυτουνού του συρτού.
- Ερ. Αυτουνού του συρτού.
- Γ.Γ. Βέβαια.
- Ερ. Τη δεύτερη φράση, ας πούμε.
- Ερ. Ήτανε σειρά συρτών. Τώρα καταλαβαίνω.
- Γ.Γ. Αλλά ένα λυράρης μπορεί να παίξει δέκα συρτά σε ένα γλέντι, δεν μπορεί να χορεύεις πάντα με τον ίδιο. Αλλάζεις τόνο, αλλάζεις σκοπό για κάνεις κέφι. Αλλά όταν τελειώσει ο ένας σκοπός και πρόκειται να μπει σ' έναν άλλον, μόλις ξεκινήσει με την πρώτη δοξαριά ξέρω που μπήκε.
- Ερ. Ναι.
- Γ.Γ. Αυτός είναι και ο λόγος που ο λαγουτιέρης που συνοδεύει το λυράρη και που δεν ξέρει ο λυράρης μετά απ' αυτό πού θα πάει, παίζει μια ανοικτή πενιά στο λαγούτο μέχρι να ξεκινήσει ο λυράρης και μόλις ξεκινήσει ο λυράρης η πείρα του λαουτιέρη είναι τόσο μεγάλη που αρχίζει αμέσως και παίζει. Και αυτό μπορώ να σας το αποδείξω τώρα εδώ αμέσως. Όλα αυτά που σας λέω μπορώ να σας τα αποδείξω τώρα αμέσως.
- Ερ. Να σας πω ο αυτοσχεδιασμός που είπατε πού μπαίνει δηλαδή στο πόσο μπορεί να παιχτεί η διάρκεια ενός γυρίσματος ο καλλιτέχνης, δηλαδή να το κρατήσει λίγο παραπάνω, να προσθέσει κάτι σε ένα γύρισμα;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Που φαίνεται ο αυτοσχεδιασμός;
- Γ.Γ. Το να τον κρατήσει παραπάνω... θα βάλει κι άλλους σκοπούς και θα παίζει τον ίδιο. Ο αυτοσχεδιασμός... πρέπει να σου έρθει για να τον κάνεις. Δεν

είναι απαραίτητο να τον κάνεις. Δεν είναι μπορούν όλοι να κάνουν αυτοσχεδιασμούς.

- Ερ. Αλλά στην πράξη πού φαίνεται ο αυτοσχεδιασμός, δηλαδή τι κάνει αυτός;
- Γ.Γ. Αυτός που παίζει καταλαβαίνει τι καινούριο ήχο άκουσε που δεν τον είχε στο πρόγραμμα.
- Ερ. Δηλαδή, ενώ παίζει το ίδιο γύρισμα, προσθέτει, αλλάζει κάτι, βάζεις κάποιες νότες...
- Γ.Γ. Το δάκτυλο το ρημάδι κάνει κάτι άλλο.
- Ερ. Αλλά όχι ότι θα παρατήρει το γύρισμα, αυτό δεν γίνεται ποτέ;
- Ερ. Αυτό ρωτάω....
- Ερ. Στο νου σου έχεις πού θα τελειώσεις, ο τρόπος που φθάνεις εκεί είναι διαφορετικός. Και οι παρεμβολές που κάνεις, αυτό είναι ενδιαφέρον.
- Ερ. Ενώ παίζεις το α γύρισμα που πρέπει να το παίζεις στη σειρά αυτή...
- Ερ. Θα κλείσει σωστά, η κατάληξη είναι σωστή, ξέρεις ότι θα πας μέχρι εκείνη την πόρτα εκεί, αλλά άμα σηκωθώ απλά και περπατήσω να πάω στην πόρτα, και κάνω μερικά τσαλίμια και προσέξεις, ας πούμε, πώς βάδισα...
- Ερ. Ναι, εγώ περπατάω διαφορετικά.
- Ερ. Ναι αλλά εκεί θα πάμε και οι δυο.
- Ερ. Ήθελα να σας ρωτήσω και κάτι άλλο, πάλι με το διαχωρισμό των... Ένας Ρεθυμνιώτης στις κοντυλιές, στις ηχογραφήσεις που κάνατε, πώς τις διαχώριζε σας έλεγε τώρα παίζω την κοντυλιά... Τι έλεγε. Μας το εξηγείτε δεν το κατάλαβα αυτό.
- Ερ. Άκου Γιώργο. Εμείς στην Σητεία έχουμε κωδικοποιήσει την επικοινωνία μας και λέει ο... αυτός που γλεντάει, ας πούμε, λέει στο βιολάτορα «κοντυλιά του ρε, θέλω να ακούσω. Παίξε μου την κοντυλιά του σι, του λα κτλ.. Και λένε το βασικό πού ξεκινάει η κοντυλιά, δεν λένε τίποτα το πολύπλοκο. Αλλά είναι ένας κώδικας επικοινωνίας αυτός για μας. Στο Ρέθυμνο είναι αλήθεια ότι εγώ ποτέ δεν το έχω ακούσει αυτό το πράγμα.
- Γ.Γ. Ούτε θα το ακούσεις.
- Ερ. Ναι.
- Γ.Γ. Παίζει τα πάντα και του ρε και του φα και του λα.
- Ερ. Τι λέει όμως;

- Γ.Γ. Ακούστε, δεν ξέρει να το πει.
- Ερ. Πώς το ζητάει...
- Γ.Γ. Αυτός απλά παίζει.
- Ερ. Περίμενε. Το ερώτημα είναι, αυτός που γλεντάει πως θα του το ζητήσει του λυράρη;
- Γ.Γ. Δεν του ζητάει ποτέ.
- Ερ. Τι του ζητάει να παίζει;
- Γ.Γ. Ένα πεντοζάλι.
- Ερ. Να παίζει κοντυλιά, να του πει 'τόρα παίξε κοντυλιά';
- Γ.Γ. Ή κοντυλιές.
- Ερ. Εσείς στις ηχογραφήσεις που κάνατε την ώρα που τελείωσε αυτός, έτσι!, τι σας είπε εγώ έπαιξα... τι έπαιξα;
- Γ.Γ. Δεν μου είπε τίποτα. Απλώς τον σταμάτησα και του έλεγα σ' ευχαριστώ για αυτά που μου έπαιξες.
- Ερ. Και όταν συνεχίσει και παίζει άλλη κοντυλιά, πάλι δεν λέει τίποτα;
- Γ.Γ. Αν παίζει πάλι κοντυλιές θα είναι άλλες, διαφορετικές.
- Ερ. Το ίδιο και στο συρτό;
- Γ.Γ. Το ίδιο. Εξαρτάται.
- Ερ. Οι κοντυλιές, για να τελειώσω, είναι σε διαφορετική τονικότητα, δηλαδή αυτός λέει κοντυλιές και μπορεί να ξεκινήσει από ρε και μπορεί να πάει στο λα, να πάει στο σολ.
- Ερ. Αλλά δεν το λέει δεν το ξεκαθαρίζει.
- Ερ. Δεν το ξεκαθαρίζει. Εγώ τα έχω ακούσει και τα λένε πεντοζαλάκια στην περιοχή του Ρεδύμνου.
- Γ.Γ. Πεντοζάλια, πεντοζάλια.
- Ερ. Ναι, πεντοζαλάκια είναι ένα χαϊδευτικό ας πούμε...
- Γ.Γ. Πεντοζαλάκι είναι το σιγανό, όταν το γυρίσει στο γρήγορο είναι πηδηχτός.
- Ερ. Μάλιστα. Στα συρτά τι λέει;
- Γ.Γ. Παίξε μου συρτά.
- Ερ. Καμιά φορά του λέει σητειακά ή ξέρω εγώ...
- Ερ. Σητειακές κοντυλιές.

- Ερ. Σηπειακές κοντυλιές το ζητάνε, το λένε ή θα παίξω Σηπειακά λέει ο λυράρης ή ο Σκορδαλός θυμάμαι έλεγε «τώρα θα πάμε ανατολικά», έτσι το λέγε. Παίζαμε ας πούμε στο Ηράκλειο, τα δικά του ήταν βέβαια τα δημιουργήματά του ήτανε τα γνωστά, τα Ρεθυμνιώτικα, αλλά όταν ήθελε να πει ότι θα φύγουμε, θα παίζουμε κοντυλιές, έλεγε «τώρα θα πάμε ανατολικά».
- Γ.Γ. Δεν ξέρω.
- Ερ. Στα συρτά τι λένε;
- Γ.Γ. Συρτά.
- Ερ. Σκέτο;
- Γ.Γ. Κοίταξε, μπορείς αν θέλεις να πεις «παίξε μου Ροδινό», «παίξε μου Καρεκλά», «παίξε μου Λαγό», «παίξε μου τον πρώτο», «παίξε μου Καραγκιουλέ».
- Ερ. Να ρωτήσω κάτι. Τον πρώτο όταν λένε, δεν λένε τον χανιώτικο πρώτο που τον λένε στα Χανιά; Είναι ο ίδιος σκοπός με τον πρώτο χανιώτη;
- Ερ. Ο ίδιος, αυτός είναι.
- Γ.Γ. Παίζεται αλλιώς στα Χανιά.
- Ερ. Ναι αλλά ρωτάει ότι ο σκοπός είναι ίδιος.
- Γ.Γ. Ναι.
- Ερ. Ο σκελετός της μελωδίας είναι ο ίδιος;
- Ερ. Ο ίδιος. Όπως επίσης Γιώργο έχουν επικρατήσει και κάποια συρτά με τον τίτλο που τα κυκλοφόρησανε οι λυράρηδες, δηλαδή η παραγγελιά γίνεται καμιά φορά με τον να πούμε παίξε μου Μόνο εκείνος π' αγαπά π.χ έτσι;
- Γ.Γ. Ναι. Μπορεί και έτσι.
- Ερ. Να ρωτήσω κάτι, αν βάλουμε έναν Ρεθυμνιώτη τώρα να παίξει, όχι σε γλέντι, να τον βάλουμε να τον ηχογραφήσουμε, και του πούμε παίξε, τι θα παίξει, ξεκίνα, τι θα παίξει πρώτο;
- Γ.Γ. Ό,τι του έρθει.
- Ερ. Έχουμε... περιμένουμε κάτι να παίξει πρώτο;
- Γ.Γ. Όχι. Ό,τι του έρθει.
- Ερ. Σε γλέντι;
- Γ.Γ. Πάλι ό,τι του έρθει.

- Γ.Κ. Ή ό,τι του ζητήσουν.
- Γ.Γ. Άμα του ζητήσουν θα παίξει αυτό που του ζητάνε.
- Ερ. Υπάρχει ας πούμε, υπάρχει ιεράρχηση γιατί λένε πρώτος;
- Γ.Γ. Συνήθως το χρησιμοποιούνε...
- Ερ. Αυτό το όνομα...
- Γ.Γ. Συνήθως τον χρησιμοποιούνε οι καλοί χορευτές για να ξεκινήσουν το χορό τους.
- Ερ. Αυτός είναι δηλαδή με τον οποίο ξεκινάει ο χορός τους;
- Γ.Γ. Ή συνήθως, όταν πρόκειται ένας καθαλιέρος να χορέψει με δύο ντάμες, ζητάει τον πρώτο, είναι πιο τυπικός. Έτσι;
- Ερ. Ναι. Να φέρω ένα παράδειγμα, στη Νάξο...
- Γ.Γ. Συγγνώμη... όταν χορεύουν άνδρες που θέλουν να δείξουν την τέχνη τους στο χορό, θέλουν ανοιχτά συρτά. Θα σου πει «ανοιχτά συρτά», στη Λα.
- Ερ. Δηλαδή τι εννοείτε ανοιχτά, στην ανοιχτή χορδή;
- Γ.Γ. Ναι. Ανοιχτά, γρήγορα συρτά.
- Ερ. Να πω ένα παράδειγμα, στη Νάξο δεν θα ξεκινήσουνε με μπάλο θα ξεκινήσουνε με συρτό και μάλιστα οργανικό και όχι με τραγούδι, έτσι κάνανε παλιά ας πούμε. Ή αν παίξουνε μπάλο θα ξεκινήσουνε με τον κλασικό μπάλο, το Ντο. Εδώ στην Κρήτη, ας πούμε στο Ρέθυμνο, τώρα που μιλάμε, δεν έχουν μια ιεράρχηση τέτοια ότι θα ξεκινήσουνε από κείνο το συρτό;
- Γ.Γ. Όχι, καμιά, καμιά, όχι.
- Ερ. Η ερώτηση είναι η εξής: αν ας πούμε βρεθείς σε ένα γλέντι, σε μια παρέα και πιάσεις τη λύρα και παίζεις, τι θα σου 'ρθει στο μυαλό να παίζεις πρώτα; Με Ρεθυμνιώτες, εννοείται.
- Γ.Γ. Ό,τι μου 'ρθει.
- Ερ. Θα σου 'ρθει, ας πούμε να παίζεις ένα καλαματιανό;
- Γ.Γ. Μιλάω για... συρτά θα παίζεις.
- Ερ. Θα σου 'ρθει στο μυαλό...
- Γ.Γ. Συρτά θα παίζω.
- Ερ. Συρτά θα παίζετε ή κοντυλιά;
- Γ.Γ. Συρτά θα παίζω... α! μπορεί και κοντυλιά να παίζεις.

- Ερ. Εγώ νομίζω ότι είναι αυτό που απάντησες, είναι. Δηλαδή θα παίζεις συρτά.
- Γ.Γ. Κυρίως θα παίζεις συρτά.
- Ερ. Έτσι αυτό θα παίζεις. Αυτό ρωτάει.
- Ερ. Σούστα θα είναι στην πρώτη προτίμηση;
- Γ.Γ. Όχι, σούστα. Πρέπει να έρθει η σειρά της.
- Ερ. Συνήθως περιμένουμε ένα συρτό δηλαδή πρώτα, έτσι;
- Γ.Γ. Εγώ προσωπικά άρχιζα, ας πούμε, όταν έπαιζα, με τον Πρώτο, Μόνο εκείνος πάγαπά, ή άρχιζα με Καρεκλά, ή άρχιζα με Περβολιανό με συρτό πάντως, κάποιο συρτό από όλους.
- Ερ. Την ώρα που τρώγανε ή την ώρα που θα αρχίζανε να χορεύουνε; Δηλαδή ο κόσμος μπορεί να κάτσει να φάει, εκείνη την ώρα παίζει η λύρα;
- Γ.Γ. Την ώρα που χορεύουνε. Την ώρα που τρώμε θα παίζουμε κανένα έτσι τραγουδιστικό, κανένα που να μην χορεύεται.
- Ερ. Της τάβλας, δηλαδή.
- Γ.Γ. Όσο βαρούν τα σίδερα, ριζίτικο, κανένα... ένα σωρό υπάρχουνε, τώρα αυτή τη στιγμή μου διαφεύγουνε.
- Ερ. Με όργανα το λένε το Όσο βαρούν τα σίδερα ή χωρίς;
- Γ.Γ. Εγώ σε αυτή την ερώτηση θα σας απαντήσω ως εξής : Οι Χανιώτες τους αρέσει να τα προβάλλουνε και να πιστεύουνε ότι κάνουνε και ευεργέτημα, όταν τα λένε μόνοι τους.
- Ερ. Χωρίς όργανα, δηλαδή.
- Γ.Γ. Ναι, και τότε μπορεί να αποκοιμίσεις και το μωρό σου. Τα λέω έτσι φωναχτά εδώ και όποιος θέλει ας τολμήσει να 'ρθει να με ρωτήσει. Όταν τα έπαιξε ο Μαρκόπουλος και τα έβγαλε σε δίσκο με τον Ευλούρη, σηκώσανε μπαϊράκι ότι τους προσβάλλαμε τα θεία και τα όσια, οι Χανιώτες. Γιατί έβαλε μέσα και όργανα. Αλλά ο δίσκος του Μαρκόπουλου έκανε τα ριζίτικα γνωστά σε μη Κρητικούς που τα λατρεύσανε και πήρε και χρυσό δίσκο στη Γαλλία.
- Ερ. Καλά αυτό είναι μια άλλη περίπτωση. Αλλά στο Ρέθυμνο πώς συνηθίζουν σε ένα γλέντι να πουν το Όσο βαρούν τα σίδερα; Οι περισσότεροι θα το ζητήσουν με όργανα ή αν ακουστεί η λύρα θα πούνε 'μα τι παίζει τώρα'.

Γ.Γ. Λέμε για ριζίτικο τώρα. Το Όσο βαρούν τα σίδερα δεν είναι ριζίτικο. Είναι τραγούδι. Μιλάμε για τα ριζίτικα. Επομένως εμένα μ' αρέσει όλα να τραγουδιώνται και να παίζονται, με συνοδεία οργάνου. Τότε ήτο ευχάριστο, δεν μπορώ να ακούω να λέει έναν στίχο ο ένας, να τον επαναλαμβάνουνε, να τον ακούω να τον λένε για δεύτερη φορά με κάτι αγριοφωνάρες και να λέω Παναγία μου πότε θα τελειώσουνε. Πάντα τα απέφευγα, αλλά όταν βρισκόμουνα και με καλούσανε για να κάνω γλέντι, βέβαια και στο Ρέθυμνο στα ψηλά χωριά, στα ορεινά χωριά, συνηθίζουνε τα ριζίτικα να τα τραγουδάνε χωρίς όργανο, όπως και στα Χανιά. Κι εγώ το σεβόμουν. Άφηνα τη λύρα κάτω και περίμενα να τελειώσουν. Και εν τω μεταξύ εγώ έτρωγα, καλό μου κάνανε. Κατάλαβες!

(γελάνε)

Ερ. Η μουσική που... Σπύρο πες.

Ερ. Πες εσύ και εγώ μετά.

Ερ. Οι μουσικοί πως αντιμετωπιζόνταν στο γλέντι;

Ερ. Με κάλυψες, απλά να πω κάτι για τους σκοπούς. Εκεί στο Ρέθυμνο θα συναντήσουμε κάποιους ειδικούς σκοπούς π.χ. για το γάμο. Θα συναντήσουμε κάποιους σκοπούς που είναι για μία ιδιαίτερη περίπτωση;

Ερ. Όπως έχουν στη Σητεία: Σκοπός της νύφης.

Γ.Γ. Συνηθίζουν κάποιους σκοπούς να τους λένε μαντινάδες του γάμου, αλλά δεν θα έλεγα ότι είναι πάντα ίδιος.

Ερ. Δεν υπάρχει κάτι που να το ζητήσουμε και να το ακούσουμε...

Γ.Γ. Άμα είσαι σε γάμο θα διαλέξεις ένα σκοπό που να ταιριάζει να ακούγονται μαντινάδες. Κοντυλιές, του γάμου.

Ερ. Κάτι άλλο σε μια άλλη περίπτωση, δεν υπάρχει, κάτι ειδικό; Κάτι ας πούμε για τον πόλεμο, για την κατοχή κ.α.

Γ.Γ. Οι μαντινάδες τα λένε αυτά. Με τους ίδιους σκοπούς τα λένε.

Ερ. Όταν λέμε για τις μαντινάδες... με την ίδια ευκολία κολλάνε οι μαντινάδες στα συρτά και με την ίδια ευκολία κολλάνε οι μαντινάδες στις κοντυλιές, όταν παίζουν;

Γ.Γ. Με την ίδια. Αυτοί που ξέρουν να βγάζουνε μαντινάδες μπορούν να σε ζωγραφίσουν, όπως είναι ο Δερμιτζάκης που λέγαμε προηγουμένως. Αυτοί

σε ζωγράφιζαν... μόλις σ' έβλεπε, σε ζωγράφιζε με μαντινάδες. Κι έχω ηχογραφήσεις τέτοιες εγώ. Εδώ.

Ερ. Του Δερμιτζάκη.

Ερ. Στον πηδηχτό τραγουδάνε ή συνήθως τον παίζουν χωρίς λόγια;

Γ.Γ. Στον πηδηχτό; Λένε και καμιά μαντινάδα. Συνήθως παίζουνε για να χορεύουνε άνετα, αλλά καμιά φορά λένε και καμιά μαντινάδα πειραχτική έτσι, κωμική. Θυμάμαι ο Δερμιτζάκης ο Γιάννης ότι έλεγε:

«Για να χορεύεις πηδηχτό, δεν πρέπει να 'χεις μπόι,
μονό να είσαι από γενιά και από μεγάλο σόι»,
έλεγε ο Γιάννης.

Γ.Κ. Τέτοιες έχουνε πολλές μαντινάδες, πειράζουνε ο ένας τον άλλον, λες μια και σου απαντάνε αμέσως. Είναι ποιηταί, ας πούμε, έχουνε μέσα τους την... το ταλέντο αυτό. Να φτιάχνουνε μαντινάδες εκείνη τη στιγμή που σε βλέπουνε.

Ερ. Εσείς όσο παίζατε, είχατε βρεθεί ποτέ σε κατάσταση που να λυθεί μια παρεξήγηση ή να δημιουργηθεί μια κόντρα ανάμεσα σε δύο που γλεντούσανε;

Γ.Γ. Ναι, ναι.

Ερ. Έχετε να μας πείτε καμιά χαρακτηριστική έτσι περίπτωση;

Γ.Γ. Ναι, ναι. Είχα βρεθεί σ' ένα πανηγύρι, στην Ίδραβη, και έπαιζα τη λύρα, ήμουνα στη μέση εγώ και θα 'τανε κι εκατό ανθρωποι γύρω - γύρω και χορεύανε πεντοζάλι. Κι έρχεται ο παπάς και μου λέει, «Γιωργιό, να τελειώσεις παιδί μου γρήγορα αυτό που παίζεις, γιατί από το πρωί αυτοί είναι έτοιμοι να βάλουνε καθγά και τους συγκρατώ διά της βίας, αλλά τώρα έχουν πιει και δεν ξέρω άλλο αν μπορέσω να τους στέσω». Εντάξει, δεν μπορούσα να σταματήσω αμέσως, συνέχισα να παίζω. Και μια στιγμή ακούω τον έναν που προκαλούσε τον άλλον και του λέει...

Ερ. Με μαντινάδες;

Γ.Γ. Ναι. Του λέει λοιπόν «Τα λόγια σου μωρέ όπου κι αν τα πεις θαρρείς δεν θα τ' ακούσω»...

Γ.Κ. Την ξέχασες τη μαντινάδα...
(την ξέχασε)

- Γ.Γ. Κάπως είπε δοξάζουσε...
- Γ.Κ. Τώρα γράφει το μηχάνημα, το καθυστερείς...
- Ερ. Ε, δεν πειράζει.
- Γ.Γ. Σταμάτησέ το λιγάκι.
- Ερ. Αυτοί γιατί ήτανε τσακωμένοι;
- Γ.Γ. Α!...
- Ερ. Δεν ξέρετε. Δεν φάνηκε από την κουβέντα τους.
- Γ.Γ. Δεν θυμάμαι... Τα χωράφια τους, ξέρω 'γω;
- Γ.Κ. Και χωρίς λόγο. Έτσι, μες στο κρασί μπορεί να τσακωθούν. Ευέξαπτοι ήτανε τότε.
- Γ.Γ. «Το Μουχαμέτι... τα λόγια σου όπου και αν τα πεις θαρρείς δεν θα τα ακούσω», αλλά το πρώτο κομμάτι δεν το θυμάμαι καλά - καλά. Και δεν είχα προλάβει εγώ να μαζέψω τη λύρα και τα τζιμπράγκαλά μου και ξεστελιώνει ο χορός και σηκώνονται κάτι μαγκούρες και αρχίζει το ξύλο και αρχίζει το ξύλο, ξύλο... του ενός έφυγε ένα κομμάτι αυτί, γινήκανε μάλε βράσει. Εγώ σηκώθηκα πήρα τη λύρα και την παρέα μου και πήγαμε σε έναν τρόχαλο από πίσω και κρυφτήκαμε γιατί βγάλανε και πιστόλια εν τω μεταξύ, αλλά δεν είχαμε δύματα ευτυχώς...
- Ερ. Αλλά να λύνουνε τις διαφορές πάνω στο γλέντι;
- Γ.Γ. Να τις λύσουνε, όχι. Δεν λύνονται οι διαφορές πάνω στο γλέντι, κοπέλα μου. Δεν λύνονται οι διαφορές πάνω στο γλέντι.
- Γ.Κ. Να τις μεγαλώσουνε.
- Γ.Γ. Στο γλέντι θα κάνεις καθγά.
- Ερ. Ήσασταν σε καμιά περίπτωση που δημιουργήθηκε παρεξήγηση μέσω μιας μαντινάδας;
- Γ.Γ. Αυτό που σας λέω.
- Ερ. Η παρεξήγηση τότε υπήρχε από ό,τι κατάλαβα και απλά ξέσπασε στο γλέντι.
- Γ.Γ. Όχι, να γίνει αμέσως εκεί 'δα; Να προσβάλλει ας πούμε την κοπέλα...
- Ερ. Την κοπέλα που χορεύει...;
- Γ.Γ. Όχι, όχι. Δεν έτυχε ποτέ.
- Γ.Κ. Δεν έτυχεσ εσύ.

- Γ.Γ. Και ούτε νομίζω ότι είναι κανείς που να έτυχε. Συνήθως σέβονται... βέβαια. Δεν τα κάνουν γιατί φοβόνται ... μπορεί να σε σκοτώσουν. Εδώ κάνουν πανηγύρια και νόμιζες πως κράταγε πιστόλι... 'κρυβαν τα πιστόλια, νόμιζες πως ήταν πόλεμος.
- Ερ. Τους μουσικούς έτσι τους είχανε... έλα Σπύρο πες.
- Ερ. Θέλω να ρωτήσω με το λαούτο. Στο Ρέθυμνο το λαούτο συνοδεύει, όπως ας πούμε η κιθάρα στην Σητεία ή παίζει όπως στα Χανιά που παίζουνε ό,τι παίζει και το βιολί;
- Γ.Γ. Με δυο τρόπους. Συνήθως οι Κρητικοί λυράρηδες, οι Ρεθυμνιώτες παίζουν με δυο λαγούτα. Το ένα λαγούτο παίζει το σκοπό ακριβώς όπως τη λύρα και το άλλο ακομπανιάρει πιάνοντας πιασίματα. Μπορεί το δεύτερο λαγούτο να αντικατασταθεί με κιθάρα και να κάνει αυτό το έργο η κιθάρα. Το πρώτο λαγούτο παίζει το σκοπό.
- Ερ. Αν υπάρχει ένα λαούτο;
- Γ.Γ. Αναλόγως την δυνατότητα του λαγουτιέρη, εάν μπορεί να συνοδεύσει πατώντας, παίζοντας το σκοπό είναι το καλύτερο. Αν όμως τότε παίζει και τότε δεν παίζει, είναι καλύτερα να μην παίζει, να κρατάει πιασίματα. Ακομπανιαμένα.
- Ερ. Εσείς τι θυμάστε εκείνα τα παλιά τα χρόνια ο λαουτιέρης τι έκανε;
- Γ.Γ. Κρατούσε πατήματα. Δεν ήτανε πολλοί καλοί λαουτιέρηδες, τότε ξεκινούσε το λαγούτο στην Κρήτη και μάλιστα εγώ πρόλαβα και πριν το λαούτο, παίζανε μαντολίνο.
- Ερ. Ποια άλλα όργανα παίζόντουσαν στην Κρήτη; Μπαντούρα, ασκομπαντούρα προλάβατε;
- Γ.Γ. Ναι, ασκομπαντούρα... καλά, δεν είναι για χορό, ούτε για πανηγύρι. Ασκομπαντούρα είναι να έχει την δυνατότητα ένας ... να σου παίζει έναν σκοπό, δύο σκοπούς. Δεν είναι όργανο ας πούμε... στη λύρα...
- Ερ. Στις Απόκριες τι παίζανε;
- Γ.Γ. Τη λύρα με σκωπτικές μαντινάδες.
- Ερ. Ασκομαντούρα δεν παίζανε;
- Γ.Γ. Καμιά φορά όταν υπήρχε κανένας που να παίζει, σε όλα τα χωριά δεν υπήρχανε άνθρωποι που να ξέρουν να παίζουν ασκομαντούρα.

Ερ. Έτσι με την επαφή σας με την Κρητική μουσική θεωρείτε ότι η λύρα είναι πιο παλιό από το βιολί στην Κρήτη ή το ίδιο;

Γ.Γ. Αυτό το πράγμα παιδί μου δεν το ξέρω, έχω όμως ένα βιβλίο εδώ απάνω, που γράφει για την προέλευση των οργάνων και κάπου διάβασα ότι η πρώτη μορφή του οργάνου που παιζότανε με δοξάρι, παιζότανε σε σχήμα όχι ακριβώς λύρας, έτσι ας πούμε ένα κατασκευάσμα... στενή, ένα πράγμα στενό, με μια χορδή που παιζότανε και ήτανε καρδιστός αυτός που το έπαιζε και για να είναι στο ύψος κανονικά είχε ένα ποδαράκι όπως είναι του μικροφώνου και στήριζε κάτω το όργανο. Ήτανε ένα πράγμα δηλαδή, προσηρμοσμένο. Κατόπιν, στην εξέλιξη του, κόπηκε το ποδαράκι και το στερέωναν εδώ στη μέση και το 'παιζε έτσι. Κατόπιν έχει τούτη η φάση μια λύρα που την παίζει στο γόνατο και κατόπιν ακουμπούσε εδώ και πήγε παραπάνω και έφτασε ας πούμε μέχρι εδώ. Εξελιχθηκε δηλαδή στο κανονικό βιολί. Έτσι θέλει αυτός που το γράφει εκείνος να πιστεύει ίσως ότι προέρχεται το όργανο αυτό και από τις Ινδίες μάλλον λένε ότι προέρχεται, από 'κει πέρα κάτω. Δεν ξέρω αν είναι σωστή η γνώμη αυτή. Αν με ρωτούσες καλύτερα τι πιστεύω, πώς ήρθε και καθιερώθηκε η λύρα στην Κρήτη. Καταρχήν δεν παίζονε λύρα μόνο στην Κρήτη, παίζουν και στην Θράκη και παίζουν και στην Τουρκία.

Ερ. Και στο Αιγαίο.

Γ.Γ. Και υπήρχε κάποιος λυράρης Κωνσταντινουπολίτης τον οποίο λέγανε Λάμπρο, ο οποίος έπαιζε περίφημη λύρα. Αυτός ήρθε στην Ελλάδα με την Μικρασιατική καταστροφή. Και τότε εμένα ο πατέρας μου, τα πρώτα ακούσματα είναι τώρα, θυμήθηκα κάτι, με έπαιρνε από το χέρι και με πήγαινε στην Λεωφόρο Αλεξάνδρας, γιατί καθόμασταν πάντα Αμπελοκήπους, για να ακούσω αυτό το λυράρη, ο οποίος έπαιζε μόνο Μικρασιάτικα. Με Μικρασιάτες άλλους καλλιτέχνες, όπως ήταν η Ρόζα η Εσκενάζυ, θα την έχετε ακούσει, η Ρίτα η Αμπατζή, ο Τομούλης στο ούτι, ο Νταλκάς στο τραγούδι, πώς τα θυμάμαι... ο Ρούγκουλας, ο Σαμιωτάκης, παλιοί, μετά τη καταστροφή της Σμύρνης με έπαιρνε ο πατέρας μου και με πήγαινε εκεί για να ακούσω... κι ακούγαμε μουσική. Από τότε ρε παιδιά,

περίεργο πράγμα, μου δημιουργήθηκε το ενδιαφέρον κι αυτούς όλους τους έχω. Τους έχω 'δω. Θα τους βάλω να τους ακούσεις, όλους αυτούς. Βέβαια...

- Ερ. Καμιά βδομάδα πρέπει να κάτσουμε εδώ για να ακούσουμε όσα έχετε.
- Γ.Γ. Με τσιγκλάτε, εγώ δεν φταίω.
- Ερ. Ταξίμια βάζουνε οι Κωνσταντινουπολίτες έτσι μπροστά;
- Γ.Γ. Και εμείς βάζουμε στην Κρήτη.
- Ερ. Βάζετε;
- Γ.Γ. Ταξιμάκια.
- Ερ. Εσείς, όταν παίζατε λύρα βάζατε ταξιμάκια;
- Γ.Γ. Έβαζα.
- Ερ. Σε όλους τους σκοπούς;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Στην σούστα ας πούμε πάει ταξίμι;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Στον πηδηχτό;
- Γ.Γ. Όχι.
- Ερ. Στα συρτά;
- Γ.Γ. Μόνο.
- Ερ. Μόνο. Στις κοντυλιές;
- Γ.Γ. Όχι, αλλά τώρα βάζουνε και στις κοντυλιές. Ξεκινάει με ένα ταξίμι και μετά μπαίνει στον τόνο που θέλει, φτάνει το ταξίμι... δηλαδή είναι στο τόνο που πρόκειται να ξεκινήσει, ο Μανόλης ας πούμε τα Λασιδιώτικά του, έτσι δεν είναι Μανόλης;
- Ερ. Ναι, βέβαια.
- Ερ. Τι λύρα πως την κουρδίζετε εσείς;
- Γ.Γ. Λα - Ρε - Σολ. Υπάρχει και η λύρα που έχει Μι - Λα - Ρε - Σολ που έχει 4 χορδές.
- Ερ. Η βιολόλυρα.
- Ερ. Η βιολόλυρα;
- Ερ. Βιολόλυρα.
- Ερ. Έτσι και η παλιά κουρδίζοτανε;
- Γ.Γ. Πάντα.

- Ερ. Πάντα έτσι! Δεν είδατε κάτι διαφορετικό;
- Γ.Γ. Ούτε ξέρω, ούτε θυμάμαι.
- Ερ. Αν λέγαμε ότι έχετε διανύσει αυτά που έχετε κάνει όλες αυτές τις εμπειρίες, κατά πόσο ας πούμε έτσι, ωφεληθήκατε ή κατά πόσο θεωρείτε ότι κάνατε μια πορεία που γνωρίσατε ανθρώπους, δηλαδή κάποια πράγματα που σας έμειναν, τι θα θέλατε έτσι να μας πείτε; Κι από τη ζωή σας ως λυράρης...
- Γ.Γ. Ότι τώρα που γέρασα, γιατί όταν ήμουνα στην ηλικία σας δεν το πίστευα με καμία δύναμη ότι επρόκειτο να γεράσω, όπως δεν το πιστεύετε και σεις. Αλλά δυστυχώς ο χρόνος, ανελέητος, σε φτάνει εδώ που φτάσαμε εμείς τώρα που είμαστε γέροι. Τώρα δεν έχει σημασία αν εσείς λέτε ότι δεν είμαι γέρος, εγώ ξέρω αν είμαι γέρος, γιατί κάθε βράδυ που θα πλαγιάσω για να ξεμερωθώ πρέπει να φοράω μια μάσκα με οξυγόνο. Λοιπόν, όταν ο άνθρωπος, φτάνει στην ηλικία τη δικιά μας των 82 ετών...

(διακοπή)

Τώρα που γέρασα όμως, μπορώ να σας πω ότι αυτό που κέρδισα και που με κρατάει στη ζωή είναι η ζωή μου έκανα τα προηγούμενα χρόνια από την γνωριμία των μουσικών και της μουσικής. Βέβαια τώρα πλέον, πριν από πολλά χρόνια δεν άκουγα μόνο Κρητική μουσική, ακούω όλο το φάσμα της δημοτικής μουσικής. Απόδειξη ότι με έχουνε κάνει αφιερώσεις δίσκο και τους έχω να σας τους δείξω, οι Χαλκιάδες είμαστε φίλοι, αν ρωτήσεις τον Χαλκιά τον Λάκη, όπου και να με δει στο δρόμο θα με φιλήσει, μια φορά έτυχε και ο κύριος Κλεάνδης να είναι μαζί μου και συναντηθήκαμε στην Εδουάρδου Λω και ήρθε και με φίλησε. Ήμουνα μες στο αυτοκίνητο. Είμαστε πολύ φίλοι, αλλά ακούω και κλασική μουσική και έχω πάει πολλές φορές, όχι πάρα πολλές βέβαια, λόγω αποστάσεως στην αίθουσά μας εδώ, αλλά και στην Λυρική στα «Ολύμπια» πήγαινα παλαιότερα στην Ακαδημία, γιατί είχα πολλές γνωριμίες με λυρικούς καλλιτέχνες και πολλές φορές πήγαινα και χωρίς να πληρώνω, πήγαινα και μάλιστα πολλές φορές είχα μπει αρκετά κι έχω μπει στην κλασική μουσική, και θυμάμαι μια φορά και παρακολούθησαμε από ένα συγκρότημα ελληνικό την... το γιαπωνέζικο έργο, πώς το λένε... Μαντάμ Μαντερφλάι και όταν

γυρίσαμε στο σπίτι την ξανακούσαμε με τη γυναίκα μου με το συγκρότημά μου, την ξανακούσαμε την όπερα, την ακούγαμε καλύτερα, δηλαδή έβλεπα ότι την είχα σε καλύτερη εκτέλεση από αυτή που άκουσα στη Λυρική. Βέβαια ο Βαρύτονος, ο βαθύφωνος ο Ζαχαρίου ήτανε και είναι φίλος μου, γιατί ζει ο άνθρωπος ακόμα και μου έφερνε όταν διατηρούσα τη δουλειά μου. Ερχότανε και πίναμε καφέ και μου έφερνε δικούς του δίσκους που είχε γράψει με τη Μαρία Κάλλας και τους άκουγα και τους έχω.

Ερ. Αλλά έτσι από τους λυράρηδες να εστιάσουμε λίγο το ενδιαφέρον μας εκεί, από τη γνωριμία σας γενικότερα με τους λυράρηδες, όχι μόνο του Ρεδύμνου, είπαμε γνωρίσατε πολλούς ανθρώπους...

Γ.Γ. Έχω να σας απαντήσω σε κάτι άλλο πριν, για τώρα. Ζω λοιπόν, ακούγοντας όλη αυτή τη μουσική που έχω. Αφού πολλές φορές λέω και στο φίλο μου δεν θέλω να ακούω καινούργια μουσική, γιατί δεν προλαβαίνω ν' ακούσω αυτά που έχω. Και θέλω να προλάβω πριν, να τα ακούσω, γιατί είναι πολλά.

Ερ. Πράγματι είναι πολλά.

Γ.Γ. Δεν θέλω να ακούω καινούργια γιατί με τα καινούργια με κάνουνε να μην ακούω τα παλιά. Εμένα τα παλιά μου αρέσουνε, είναι πάρα πολύ ωραία. Λοιπόν ζω και ζω ίσως, παρατείνω τη ζωή μου γιατί έχω αυτό το χόμπι. Το χόμπι της μουσικής, ε! σκαλιζώ έξω, κάνω τη βόλτα μου, παίζω το τάβλι μου, έχω τους φίλους μου, ακόμα μπορώ φτάνει να έρχονται να τους δέχομαι στο σπίτι να κάνω ό,τι μπορώ. Τώρα παλαιότερα μπορούσαμε περισσότερο να περιποιούμεθα τους ξένους μας. Τώρα και η γυναίκα μου λιγάκι, όχι πως γέρασε, θάρυνε λιγάκι. Και δεν μπορεί, μπορεί αλλά μουρμουρίζει λιγάκι, αλλά τέλος πάντων.

Γ.Κ. «Εγώ τα 100 τα έφτασα, αλλά δεν είμαι γέρος», λέει ένας Κρητικός, μαντιναδολόγος, αλλά δεν είμαι γέρος, «γι' αυτό και στους Ολυμπιακούς θα πάω να λάβω μέρος».

Γ.Γ. Τώρα κάνατε μια ερώτηση, σχετικά με τους λυράρηδες κάτι με ρωτήσατε.

Ερ. Τι θα λέγατε ότι αποκομίσατε τελικά από όλη αυτή τη διαδρομή, έτσι ίσως κάποιες σημαντικές στιγμές, κάτι που σας έχει μείνει γενικότερα, πώς το νιώθετε...;

- Γ.Γ. Έφτασα μια σημαντική εποχή, περίοδο της ζωής μου γιατί γνώρισα τους μεγαλύτερους λυράρηδες της Κρήτης τους γνώρισα, τους έκανα φίλους μου, είχαμε προσωπική οικογενειακή επαφή με τους περισσότερους, με τον Δερμιτζάκη, με τον Καρπουζάκη, με τον Σκουλά, με το Μανουρά, με το Μουντάκη, με το Σκορδαλό, με το Κλάδο τον Λεωνίδα, με το Σηφογιώργη...
- Ερ. Τι σας έχει μείνει, αυτή η αίσθηση από όλους αυτούς;
- Γ.Γ. Ευτυχία, χαρά, τι άλλο να μου έχει μείνει! Υλικό συμφέρον δεν είχα από κανένα... Να μου επιτρέψετε να μην τους κρίνω σαν άτομα, γιατί πιθανόν να βρω ελαττώματα. Κι εγώ δεν είμαι Σας ομολογώ... Εγώ τον κρίνω μόνο σαν οργανοπαίκτη. Δεν παν να έκανε ό,τι ήθελε, και φονικό να έκανε εγώ θα καθόμουνα να τον ακούσω.
- Ερ. Σαν καλλιτεχνικές φυσιογνωμίες πως τους κρίνεις, δηλαδή ήταν άνθρωποι ρομαντικοί, ήταν άνθρωποι που κάνανε αυτό που κάνανε για λόγους εσωτερικής ανάγκης ή για λόγους επαγγελματικούς, κάπως έτσι.
- Γ.Γ. Πιθανόν ορισμένοι να ήτανε αυτό που είναι για να βγάλουν το ψωμί τους, μια και διάλεξαν αυτό το επάγγελμα, δεν ξέρουν να κάνουν τίποτα άλλο. Αλλά γνώρισα, ας πούμε, όταν συναντηθήκαμε με το Θανάση το Σκορδαλό και με το Μαρκογιάννη να γράψουμε ορισμένα πράγματα και συζητούσαμε ορισμένα πράγματα, μια στιγμή είδα τον Σκορδαλό που άρχισε να κλαίει. Ήτανε συναισθηματικός. Ναι, αλλά μπορεί να είχε και ελαττώματα, μπορεί και είχε ο άνθρωπος. Αλλά εμένα δεν είναι δουλειά μου να τα βγάλω τι είχε...
- Ερ. Δεν μιλάμε για ανθρώπινα ελαττώματα. Πιστεύεις εσύ ότι ο επαγγελματισμός μπορεί να έβλαψε; Ή αν υπήρχε τρόπος αυτοί οι άνθρωποι να μην έχουν οικονομικό πρόβλημα, να παραμείνουνε ερασιτέχνες θα ήτανε καλύτερα για την Κρητική μουσική, δηλαδή, θα ήτανε καλύτερα;
- Γ.Γ. Για όλα Μανόλη μου, τη στιγμή που είσαι ερασιτέχνης είσαι και ρομαντικός, από τη στιγμή που παύεις να είσαι ερασιτέχνης, δεν βλέπεις τίποτα άλλο μπροστά σου, παρά μόνο... Δηλαδή, αν με ρωτήσεις σήμερα για τους σημερινούς λυράρηδες, δεν θα μπορούσα να σου απαντήσω γιατί

φοβάμαι ότι πολλοί δεν σκέφτονται παρά μόνο από πού θα πάμε να εισπράξουμε λεφτά. Και ξέρω λυράρη που μέχρι σήμερα δεν υπήρχε, ήξερα ότι οι παλαιστai, οι πυγμαχοi έχουνε τον μάνατζέρ τους, αλλά οι λυράρηδες να έχουν τον μάνατζέρ τους δεν το ήξερα. Σήμερα όμως έμαθα ότι υπάρχει κάποιος λυράρης ο οποίος έχει το μάνατζέρ του και ο οποίος μάνατζερ κάνει την επαφή, λέει ας πούμε σ' αυτόν που θέλει να κάνει γάμο στο παιδί του ή στον ταβερνιάρη: «πόσα άτομα θα 'χεις, π.χ 1000. Εγώ θέλω να μετρήσω τα κεφάλια και να μου μετρήσεις χιλιάρικα. Εγώ θέλω ένα χιλιάρικο το κεφάλι, εσύ βάλε το φαί όσο θέλεις για να βγάλεις λεφτά. Δεν με διαφέρει πόσα θα βγάλεις. Εγώ θέλω ένα χιλιάρικο το κεφάλι». Επομένως μην με ρωτάτε, ρωτήστε κανέναν από τους καινούριους λυράρηδες. Εγώ εξακολουδώ να είμαι ο άνθρωπος της εποχής μου.

Ερ. Από την νέα γενιά ποιος έτσι σας θυμίζει λίγο τους παλιούς, υπάρχει κάποιος που σας αρέσει να τον ακούτε;

Γ.Γ. Άσε με τώρα. Δεν ξέρω να σου απαντήσω. Δεν ξέρω να σου απαντήσω. Πολλές φορές παίζουν πολύ ωραία. Τους παραδέχομαι ότι είναι καλύτεροι λυράρηδες σήμερα από τους παλιούς, πολύ καλύτεροι με πολύ καλύτερη μεγαλύτερη ευχέρεια παίζουνε, έχουνε βάλει πολλά πράγματα τα οποία μου αρέσουν. Εμένα μ' αρέσουν, διαφωνώ με κάποιον κύριο, δεν λέω ποιος είναι, εμένα προσωπικά μου αρέσουν. Αλλά δεν μπορώ να σας πω περισσότερα. Για τους καινούριους λυράρηδες δεν μπορώ να σας πω περισσότερα. Πρέπει να ρωτήσετε καινούριους λυράρηδες. Και βέβαια ακούω καμιά φορά και γελάω, όταν πηγαίνουνε σε κάποιον ιδιωτικό ραδιοφωνικό σταθμό και τους ρωτάνε τους καινούριους λυράρηδες «Πως σου φαίνονται οι σημερινοί λυράρηδες», «α! έχουνε χαλάσει τη λύρα», λέει κάποιος, ενώ αυτός είναι ο πρώτος διδάξας στο να χαλάσει η λύρα, αλλά αυτός βλέπει την καμπούρα των άλλων. Τη δικιά του δεν την βλέπει. Λοιπόν εγώ πλέον είμαι παρωχημένος πλέον. Έχουνε περάσει από την εποχή μας.

Γ.Κ. Πάντως αν δεν βγουν και οι σημερινοί, θα χαθεί η μουσική μας.

Γ.Γ. Μπορώ όμως σε στιλ ποιήματος, αλλά πρέπει να ξανάρθετε, να 'χετε πολύ ώρα. Να σας βάλω και να ακούσετε όλους τους λυράρηδες, όλους τους λαουτιέρηδες...

- Γ.Κ. Α, Παναγία μου. (Γελάει)
(Γελάνε)
- Γ.Γ. Όλους να τους ακούσετε, σε ποίημα να τους ακούσετε.
- Ερ. Τι εννοείτε ποίημα;
- Γ.Γ. Σε ποίημα να τους ακούσετε.
- Γ.Κ. Τι εννοείς ποίημα;
- Γ.Γ. Από το 1922 και εντεύθεν. Όσοι υπήρξανε λυράρηδες στην Κρήτη και λαουτιέρηδες θα τους ακούσετε όλους. Ούτε εσύ το έχεις ακούσει.
- Ερ. Κάποιος έχει γράψει δηλαδή ένα ποίημα για όλους αυτούς;
- Γ.Γ. Εδώ το γράψαμε. Το έχω μόνο εγώ, δεν το έχει κανείς άλλος.
- Ερ. Είναι η ιδέα που έχει ο Νίκος που θέλει να γράψει για τους παλιούς της Ανατολικής Κρήτης. Ναι, ναι. Αυτό είναι. Ποιος το έχει γράψει αυτό; Ο ποιητής ένας είναι ας πούμε ή...
- Γ.Γ. Ένας.
- Ερ. Εσείς το κάνατε;
- Γ.Γ. Όχι. Εγώ δεν είμαι ποιητής. Η γυναίκα μου με πήρε...
- Ερ. Πάντως σας ευχαριστούμε πάρα πολύ.
- Γ.Γ. Να σαςβάλω κάτι να ακούσετε.
- Ερ. Ναι,βάλτε μας. Να ακούσουμε έτσι λίγο και μετά να τελειώσουμε.
- Γ.Γ. Λοιπόν, παιδιά, αν η λύρα βγάζει καλαματιανά και τσάμικα και τέτοια.
- Ερ. Δεν βάζεις κανένα από αυτά τα ωραία συρτά που έχεις...
- Γ.Γ. Μιλάω στα παιδιά, τώρα, δεν μιλάω για σένα.
(γελάνε)
- Γ.Γ. Από γλέντι είναι δεν είναι στούντιο.
- Ερ. Για ξαναπέστε.
- Γ.Γ. Καρπουζάκης Μανόλης λύρα, Γιατρομανωλάκης Νίκος λαούτο.
- Ερ. Τον ξέρω. Φίλος μου είναι.
- Γ.Γ. Και ο Γιώργος ο Παπουτσάκης ο οποίος πάντα ήθελε όπου παίζω να έρχεται, ήθελε να παίζει μαζί μου.
- Ερ. Λαούτο και αυτός;
- Ερ. Κιθάρα.
- Γ.Γ. Να μου παίζει ακκομπανιαμέντα.

- (διακοπή)
- (ακούνε μια ηχογράφιση, συρτό)
- Γ.Γ. Νόμιζα πως σηκώθηκε σαν χορέψεις.
(άλλο ακουστικό απόσπασμα, συρτό)
(άλλο παράδειγμα, συρτός)
(ταυτόχρονα κουβεντιάζουνε διάφορα)
(εκτός από το πρώτο απόσπασμα, τα αλλά δυο είναι του Σκορδαλού)
- Ερ. Λοιπόν, τώρα για λόγους ιστορίας, θα παίζεις ένα κομμάτι το οποίο δεν πρόκειται να εκδοθεί ούτε τίποτα. Θα είναι για λόγους, εγώ θα έλεγα μάλιστα και για λόγους ουσιαστικούς, δηλαδή ένα κομμάτι που πιστεύεις εσύ ό,τι θέλεις να μείνει γραμμένο από αυτά που θα μεταφραστούνε σε νότες.
(κουρδίζει τη λύρα του)
- Ερ. Σας ακούμε κύριε Γιώργο.
- Γ.Γ. Έχω να παίζω ένα εξάμηνο.
(παρεμβολή, από κάτι εντελώς άσχετο)
(κάνει διάφορες δοκιμές)
(παίζει λύρα)
- Γ.Γ. Μανόλη μου έχω αφήσει τη λύρα.
(κουρδίζει)
- Ερ. Παίξε μια σειρά συρτά από το Λαγό και τέτοια.
- Γ.Γ. Δεν μπορώ να παίζω.
(διακοπή)

CD 3

- Γ.Γ. (Παίζει λύρα)
(Ακούνε ηχογραφήσεις από άλλους λυράρηδες: στην πρώτη εξ' αυτών, λύρα παίζει ο Γεώργιος Γκόγκας και λαούτο και τραγούδι ο κ. Καρπαδάκης Πέτρος. Γράφτηκε στο σπίτι του κ. Γ. Γκόγκα περίπου το έτος 1970).